

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID INSTITUTIONEN BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP/BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
2007:124
ISSN 1654-0247

Konsthögskolestudenters informationssökning och -användning

PIA WENNERBERG

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© **Författaren**

Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: Konsthögskolestudenters informationssökning och –användning

Engelsk titel: Art students' seeking and use of information

Författare: Pia Wennerberg

Kollegium: Kollegium 3

Färdigställt: 2007

Handledare: Lars Seldén

Abstract: The main purpose of this Master's thesis is to investigate the experience of art students and their attitudes and use of information during the last years of their Master's degree. I also examine their opinions about the art education in general. The theoretical framework encompasses a socio-cultural approach within the field of psychology-pedagogy and library- as well as information science. The empirical material has been collected through qualitative interviews with seven students studying at an art school in Sweden.

One of the results of the study is that the students saw their education first and foremost as an opportunity for them to discuss their creative work and art-related issues with other students, artists and teachers. The art students emphasised that their learning above all was a matter of communication and independent learning and they also considered themselves as virtually completely free in their choice of medium and subject in the art courses. Consequently they did research in a wide range of subjects. While searching the Internet, all of them used Google. No other databases were used for creative purposes. The students appreciated browsing as a method to find information on the Internet. Moreover, they considered communication as an important search method, especially to keep up-to-date with new trends within the art field. The students used information as a source of inspiration and they felt that their attitude towards information was freer than other university students.

Nyckelord: Informationssökning, informationsanvändning, användarstudier, konsthögskola, konsthögskolestudenter

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.1 Inledning	1
1.2 Syfte och frågeställningar	1
1.3 Avgränsningar	2
1.4 Centrala begrepp	2
1.5 Disposition	3
2 INTRODUKTION TILL DET KONSTNÄRLIGA OMRÅDET	5
2.1 Konstnärlig verksamhet	5
2.1.1 Uppdatering konst	5
2.1.2 Några uppfattningar om skillnaden mellan konstnärlig och vetenskaplig verksamhet	6
2.1.3 Tolkningens betydelse i konst kontra vetenskap	8
2.2 Konsthögskoleutbildningar jämfört med andra högskoleutbildningar	8
3 TIDIGARE FORSKNING	10
3.1 Litteratursökning	10
3.2 Konstnärers och konststudenters informationsbehov	11
3.3 Browsing	13
3.4 Informationssökning och -användning	14
4 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER	16
4.1 Ett sociokulturellt perspektiv på lärande	16
4.2 Ett sociokulturellt perspektiv på informationssökning och -användning	17
4.3 Ett processorienterat perspektiv på informationssökning	18
5 METOD	21
5.1 Urval	21
5.2 Genomförande	22
5.3 Analys och tolkning	23
6 RESULTATREDOVISNING	25
6.1 Presentation av informanter	25
6.2 Informationssökning och informationsanvändning	27
6.2.1 Research	27
6.2.2 Informationssökning	28
6.2.3 Tillvägagångssätt	29
6.2.4 Urval av material	30
6.2.5 Användning av information i det konstnärliga arbetet	31
6.3 Förhållningssätt till information	33
6.3.1 Informanternas förhållningssätt till information	33
6.3.2 Ett konstnärligt förhållningssätt jämfört med ett vetenskapligt	33
6.3.3 Synsätt på konstnärlig forskning	35
6.4 Utbildning	36
6.4.1 Undervisning och examination	36
6.4.2 Studenternas uppfattning om vad utbildningen ger dem	37

7 ANALYS OCH DISKUSSION	39
7.1 Vad anser konsthögskolestudenter att utbildningen ger dem?	39
Vilka uppfattningar har studenter om sin informationssökning och –användning? ...	40
7.2.1 Informationssökning och -användning	41
7.2.2 Användning av information i konst.....	42
7.3 Vad anser konsthögskolestudenter skiljer ett konstnärligt förhållningssätt från ett vetenskapligt?	43
7.4 Diskussionsavsnitt	44
8 SLUTSATSER OCH FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING	47
9 SAMMANFATTNING	50
Käll- och litteraturförteckning	52
Bilaga 1: intervjuguide	55
Bilaga 2: e-post till informanter	56

1. INLEDNING

1.1 Inledning

Det har gjorts lite forskning om konststudenters informationsvanor inom ämnet biblioteks- och informationsvetenskap. Troligtvis beror detta på att de flesta inte förväntar sig att denna grupp använder informationsresurser i någon större utsträckning. Jag tänkte därför att det vore intressant att göra en studie om konsthögskolestudenters uppfattningar om sin informationssökning och -användning. Jag har valt studenter och inte färdigutbildade konstnärer för att de ingår i ett studiesammanhang. Det hade antagligen varit svårare att göra en kontextorienterad användarstudie om konstnärer, då de inte ingår i ett väldefinierat sammanhang.

Ämnet är även intressant att studera för att dessa studenter befinner sig i ett akademiskt sammanhang. Sedan 1977 har konsthögskoleutbildningen fått inordna sig i det akademiska systemet liksom övriga universitets- och högskoleutbildningar (Konstnärlig magisterexamen 1995, s.12). Det finns således likheter mellan konsthögskoleutbildningar och andra akademiska utbildningar. Exempelvis samlar konsthögskolestudenter akademiska poäng och examineras liksom andra högskolestudenter. Dessutom omfattar konsthögskoleutbildningen precis som andra högskoleutbildningar kandidatexamen eller magisterexamen.

Det som skiljer konsthögskoleutbildningen från annan akademisk utbildning är att den har en konstnärlig inriktning. Konsthögskoleutbildningar syftar till att utbilda studenter till konstnärer. Undervisningens fokus ligger ofta på att vägleda studenter i det konstnärliga arbetet och att ge dem praktiska och teoretiska kunskaper. Under studietiden får studenter möjlighet att utvecklas konstnärligt och tid till att fördjupa sig inom något intresseområde. De jobbar ofta den största delen av tiden med självständiga konstnärliga projekt till vilka de gör research inom olika ämnen. För detta ändamål söker och använder de information liksom andra universitetsstudenter.

Denna studie skulle kunna bidra med en förståelse för att konsthögskolestudenter söker och använder information på ett delvis annorlunda sätt än många andra högskolestudenter. Detta kan vara viktigt för att konsthögskolebibliotek, konstbibliotek och högskolebibliotek ska kunna tillmötesgå denna användargrups informationsbehov. En medvetenhet om vilka sökmetoder konststudenter föredrar kan vägleda bibliotekarier i deras arbete med att utveckla resurser. Dessutom skulle resultatet i denna uppsats kunna vara intressant för lärare på konsthögskolor. Kanske det finns ett behov av undervisning om informationssökning och -användning även inom det konstnärliga området?

1.2 Syfte och frågeställningar

Mitt syfte är att undersöka hur en grupp av konsthögskolestudenter uppfattar sin informationssökning och -användning till det konstnärliga arbetet. Jag avser att göra en kontextorienterad studie i vilken utbildningssammanhanget undersöks. Dessutom vill jag ta reda på vad studenter menar att det finns för skillnader mellan ett konstnärligt och ett vetenskapligt förhållningssätt till information.

Utifrån syftet har jag valt följande tre frågeställningar:

- Vad anser en grupp av konsthögskolestudenter att utbildningen ger dem?
- Vilka uppfattningar har studenter om sin informationssökning och -användning?
- Vad anser konsthögskolestudenter skiljer ett konstnärligt förhållningssätt till information från ett vetenskapligt?

Frågeställningar besvaras genom en tolkning och analys av intervjuer med sju magisterstudenter på en konsthögskola med inriktning mot fri konst. Resultatet har analyserats utifrån de teoretiska utgångspunkter som jag funnit givande för studien.

1.3 Avgränsningar

I min uppsats är jag framförallt intresserad av konsthögskolestudenters syn på sin informationssökning och -användning och inte bibliotekariers meningar om den. Dessutom har jag valt att inte undersöka detta inom ett bibliotekssammanhang. Då denna grupp är mångfacetterad har jag valt att begränsa mig till en grupp av studenter som går i årskurs fyra och fem på en konsthögskola. Fördelen med att välja just magisterstudenter är att de har studerat under en längre tid och att de arbetar självständigt med ett större konstprojekt.

1.4 Centrala begrepp

Inom biblioteks- och informationsvetenskap är paradoxalt nog information ett av de mest problematiska begreppen. Sundin (2003) menar att det varken är önskvärt eller möjligt att finna en entydig definition av informationsbegreppet. I boken informationsstrategier och yrkesidentiteter tar han hjälp av Bucklands tre aspekter av begreppet: information som kunskap, information som process och information som föremål (Buckland, se Sundin 2003, s.19). I min uppsats använder jag mig av de två sistnämnda aspekterna liksom Sundin. Jag ser dels information som föremål, vilket exempelvis kan vara ett dokument. Men jag är även intresserad av dess informativa potential, det vill säga information som process.

I min uppsats ses informationssökning som den process när information anskaffas. Sundin menar att individer gör detta genom mer eller mindre aktiva handlingar. Därmed ger han en vid definition av termen och inkluderar såväl riktad informationssökning i till exempel databaser och en mer indirekt form av informationssökning som sker till exempel i sociala sammanhang vid möten mellan människor (Sundin 2003, s.21). Med detta synsätt är det möjligt för mig att analysera informationssökning i både elektroniska- och informella källor.

Ytterligare ett annat begrepp som används flitigt i uppsatsen är informationsanvändning. Med det menar jag själva användningen av information. I denna uppsats handlar det bland annat om användning av information i det konstnärliga arbetet. Men enligt Sundin kan informationsanvändning även innebära att man läser information i ett dokument för att öka sina kunskaper inom ett område (ibid.). När konsthögskolestudenter gör research används information bland annat på detta sätt. Dessutom använder studenter sig av information vid samtal och diskussioner. Då jag är intresserad av sociala aspekter av informationsanvändning behandlas även denna aspekt.

Limberg (1998) menar dock att det inte är oproblemiskt att hålla isär informationsanvändning från informationssökning (s.20). När man söker information i olika dokument till exempel, så läser man ofta samtidigt rubriker, innehållsförteckningar och skummar igenom text för att få en uppfattning om innehållet. Därmed använder man samtidigt information. Dessutom sker informationssökning och användning parallellt vid samtal, då man samtidigt som man tar reda på saker använder sig av information för att komma vidare i en konversation. Att tala om att man söker information i informella källor menar jag är missvisande, då denna process inte är enkelriktad utan involverar minst två parter.

I uppsatsen använder jag begreppet informella källor när jag talar om informationsanskaffning genom muntlig kommunikation. Jag inkluderar i denna definition inte kommunikation som sker när personer deltar i till exempel diskussionsforum Online. Med elektroniska resurser menar jag alla de resurser som finns tillgängliga på Internet.

Ytterligare ett begrepp som jag använder mig av i uppsatsen är browsing. Jag finner i den här uppsatsen Sheldricks definition av den som lämplig. Enligt henne innebär browsing följande: "In cases where the information need is fuzzy or the searcher are unaware of helpful sources, the term "browsing" rather than searching may be used" (Ross 1999, s.783). Jag menar att konststudenter använder den sökmetoden när de har en oklar uppfattning om vad de söker efter. Vid informationssökning på Internet kan det handla om att de klickar sig vidare på länkar för att se om de hittar något av intresse. I ett bibliotekssammanhang kan det handla om att studenter letar sporadiskt bland hyllorna inom något ämnesområde som de är intresserade av.

1.5 Disposition

Efter det inledande kapitlet följer en genomgång av litteratur i kapitel två. Jag beskriver några förändringar som skett inom det konstnärliga området under de senaste decennierna och tar upp några olika uppfattningar om vad som utmärker konstnärlig verksamhet jämfört med vetenskaplig. Dessutom relateras konsthögskoleutbildningar till andra högskoleutbildningar för att belysa dess särprägel.

Därefter går jag igenom tidigare forskning om konstnärers och konststudenters informationsvanor i kapitel tre. Först tar jag upp några studier som behandlar konstnärers och konststudenters behov av skriftlig- och visuell information för inspiration. Sedan behandlar jag några undersökningar som berör betydelsen av browsing på bibliotek. Här skildras varför studenter använder sig av den sökmetoden och vilka fördelar de ser med den. Slutligen presenteras några studier om denna användargrups informationssökning och –användning.

I kapitel fyra beskriver jag mina teoretiska utgångspunkter. Jag presenterar Roger Säljös sociokulturella teori om kommunikationens och samspelets centrala roll vid lärande. Därefter introduceras Sundins & Johannissons samt Pilerots sociokulturella perspektiv på informationssökning och –användning i vilken informationsanskaffning ses som en social praktik. Dessutom tar jag upp Kuhlthaus modell över informationssökningsprocessen.

Därefter presenteras metoden i kapitel fem. Jag beskriver varför jag har valt kvalitativ metod och semi-strukturerade intervjuer, hur jag har gått tillväga vid kontakttagande, vilka kriterier som ställts upp för urval och hur intervjuer genomförts. Sedan går jag in på min förförståelse, mina utgångspunkter vid författande av intervjuguide och hur jag gått tillväga vid tolkning av det empiriska materialet.

I kapitel sex redogör jag för resultatredovisningen. Inledningsvis presenteras informanterna. Efter det tar jag upp vad studenterna har för uppfattningar om vad utbildningen ger dem. I följande avsnitt beskriver jag hur studenter uppfattar sin informationssökning och –användning för konstnärliga ändamål. Jag utgår från vad studenter har berättat om användningen av elektroniska och informella källor, hur de gått tillväga vid informationssökning, vad som vägleder dem vid val av information och hur de använder sig av information i det konstnärliga arbetet. I det sista avsnittet beskriver jag vad studenter anser skiljer ett konstnärligt förhållningssätt från ett vetenskapligt.

I kapitel sju tolkas och analyseras resultaten utifrån mina frågeställningar, teoretiska utgångspunkter, tidigare forskning och kapitlet: en introduktion till det konstnärliga området. Till att börja med analyseras studenternas beskrivningar av utbildningen och deras uppfattningar om den utifrån Säljös perspektiv. Sedan följer en analys av studenternas uppfattningar om informationssökning och –användning utifrån Sundins & Johannissons teori samt Pilerots perspektiv. Efter det analyseras studenternas syn på skillnaden mellan ett konstnärligt- och ett vetenskapligt förhållningssätt till information. Dessutom jämför jag konststudenternas informationssökning med Kuhlthaus modell över informationssökningsprocessen.

I kapitel åtta presenterar jag uppsatsens slutsatser.

Slutligen redovisar jag sammanfattningen i kapitel åtta

2 INTRODUKTION TILL DET KONSTNÄRLIGA OMRÅDET

I detta kapitel tecknas en bakgrundsbild av det konstnärliga området. I avsnitt 2.1 ges en schematisk historik över konstnärlig verksamhet för att introducera läsaren till området. Dessutom tar jag upp en diskussion som förts inom konstnärlig forskning. I avsnitt 2.2 beskrivs konsthögskoleutbildningar genom en jämförelse med andra högskoleutbildningar.

2.1 Konstnärlig verksamhet

I denna del av uppsatsen kommer jag att skissera några förändringar som skett inom det konstnärliga området under de senaste decennierna. Därefter beskrivs några olika uppfattningar av vad som utmärker konstnärlig verksamhet jämfört med vetenskaplig. Eftersom ämnena konst och vetenskap är omfattande, har jag valt att begränsa mig till litteratur som behandlar konstnärlig forskning. Då författare som skriver om det har sin bas i konstnärlig verksamhet tycker jag att det är intressant att se vad de har för syn på vetenskaplig och konstnärlig verksamhet. Min avsikt är inte att ge någon översikt över forskningen inom detta område.

2.1.1 Uppdatering konst

Under de senaste decennierna har det skett stora förändringar inom konsten. I detta avsnitt beskriver jag hur konstens förhållande till andra delar av samhället har förändrats under denna period. Karlsson (2002) som är docent i musikvetenskap och forskare vid SISTER¹, har skrivit rapporten *Handslag, famntag, klapp eller kyss*. I den tar han upp konsthögskolornas ökade grad av akademisering och framväxten av en konstnärlig forskarutbildning. Han gör en kartläggning över de olika argument som förekommer i diskussionen för och emot konstnärlig forskarutbildning. För att kunna göra det beskriver han utvecklingen inom konsten och förändringar av konstnärsrollen under de senaste årtiondena.

Karlsson menar att konsten har närmast sig flera olika områden under de senaste årtiondena. Gränserna mellan konst, vetenskap, stat och marknad håller på att upplösas. Inom dessa områden är verksamheter delvis integrerade med varandra och det är inte alltid lätt att säga vart det ena börjar och det andra slutar. Enligt honom influeras konst av forskning, samhällsutveckling och marknad. Men även det omvända gäller: konst påverkar andra områden. Till exempel ingår kultur och kreativitet nu även i marknadens koncept. (Karlsson 2002, s.16)

Enligt Karlsson har gränserna börjat luckras upp på liknande sätt inom konsten. Till exempel har fri konst befriats från tidigare kategoriseringar i fack. Förut var konstnärers yrkesprofil och konststudentens studier förknippade med olika medier, såsom exempelvis keramik, måleri, skulptur och fotografi. Konstnärer förknippas inte på samma sätt med tekniker och medier nuförtiden. Istället har de fått ta på sig nya uppgifter som gränsar till en rad andra yrkesområden, såsom producentens, teknikerns, curatorns och marknadsförarens (ibid., s.28f).

---

¹ Institut för utbildning och forskning

Vidare menar han att bilden av konstnärer under 1900-talets senare del har avmytologiserats. Idag ser ett fåtal människor konstnären som samhällets språkrör eller teckentydare. Mediekändisar, skådespelare och idrottsstjärnor med flera, har övertagit den rollen. Enligt honom beror det på att vi lever i ett mångkulturellt samhälle, med tillgång till moderna medier, vilka har ett stort inflytande på vår kulturkonsumtion. (ibid., s.27)

Liedman (1997) som är professor i idé- och lärdoms historia i Göteborg, har skrivit boken *I skuggan av framtiden: modernitetens idéhistoria*. Han tecknar i den en bild av den moderna idéutvecklingen genom att analysera förändringar som skett inom stora institutioner såsom exempelvis skola och vetenskap. I boken relaterar han bland annat omvandlingar inom konsten till utveckling av högteknologi och det moderna mediesamhället. Han menar att konst-kännare ännu på 1940- och 1950-talet drog en knivskarp gräns mellan vad som betraktades som konst och vad som sågs som skräpkultur. Under de senaste årtiondena har gränserna mellan vad som anses som högt och lågt, fint och ofint, värdelöst och värdefullt suddats ut. Inom postmodern konst har gränserna luckrats upp ytterligare. I den används stilblandningar av alla de slag från skilda områden. Därigenom har även skillnader mellan nytt och gammalt lösts upp (Liedman 1997, s.349f)

Enligt Liedman har den moderna tekniken haft ett stort inflytande på det konstnärliga området, liksom för annan kulturproduktion. I vårt högteknologiska samhälle genom-syrar tekniken även den nyskapande kulturen. Datorn är ett viktigt verktyg för många konstnärer. Den har öppnat för möjligheten att producera konst som inte var möjlig tidigare. Med teknologins hjälp har nya former av gränsöverskridande allkonstverk kunnat alstras. (ibid., s. 398f)

2.1.2 Några uppfattningar om skillnaden mellan konstnärlig och vetenskaplig verksamhet

Inom vetenskap har attityden till vetenskap förändrats under den senaste tiden. Det kommer bland annat till uttryck i framväxten att ett nytt forskningsområde kallat konstnärlig forskning. Denna har sin grund i konstnärlig verksamhet och söker eftersträva ett konstnärligt angreppssätt till forskning. Men för att bli betraktad som forskning måste den delvis anpassa sig till rådande vetenskaplig praktik. Hur detta kan göras debatteras av artikelförfattare i *Konstnärligt FoUs*² årsböcker 2004 och 2006 (Lind & Wadensjö 2004, Lind 2006). Då konstnärlig forskning ligger i ett spänningsfält mellan konst och vetenskap diskuteras vad som utmärker konstnärlig verksamhet jämfört med vetenskaplig. I följande avsnitt presenterar jag vad några författare anser om det.

Per Nilsson (2006) är filosof och forskar med inriktning mot estetik och konsteori. Han är verksam vid filosofiska institutionen i Umeå och Konsthögskolan i Umeå. Han har skrivit artikeln *Forskningsprocesser i konst: introduktion*. Hans tes är att konstnärlig forskning bedrivs på andra grunder än vetenskap. Enligt honom är konst en källa till kunskap skild från vetenskap. Därmed menar han att konstnärlig kunskap är en

---

² FoU är förkortning för Forskning och utveckling

kunskapsform som står på egna ben och bygger vidare på egna meriter. Han argumenterar för att konst kan vara motexempel till ett universalistiskt, generellt och abstrakt förhållningssätt till kunskap. Enligt honom strävar man inom vetenskap efter objektivitet och efter att ge det enskilda subjektet så litet utrymme som möjligt. Inom konsten däremot finns inte en sådan strävan, utan man söker snarare beskriva mänskliga erfarenheter och förhållanden utifrån det enskilda subjektets synvinkel och upplevelser. (Nilsson 2006, sid.139).

Per Lysander (2004) är professor och rektor vid Dramatiska institutet i Stockholm. Han var en av initiativtagarna till ett diskussionsforum om konst och vetenskap kallat Dialogseminariet. Han har skrivit artikeln *Kunskapen i konsten: konst, kunskap, insikt*. Även han beskriver skillnader mellan konstnärlig och vetenskaplig verksamhet. Han anser att vetenskap till skillnad från konst bygger på strikta metodiska krav. Dessa metodiska krav har varit ett verktyg för att kunna dra en skiljelinje mellan vetenskap och tro. Men därigenom har även andra legitima kunskapsområden sorterats bort. Det finns idag väl etablerade traditioner för kunskapsutveckling med hög relevans för samhället, som inte ryms inom det vetenskapliga systemet. Han menar att konstnärlig verksamhet tillhör denna kategori av kunskaper som inte räknas in. Enligt honom bygger den på en praxisbaserad kunskapsutveckling, som är och bör vara brokig, istället för strikt vetenskaplig (Lysander 2004, s.67ff)

Torsten Kävlemark (2004) är utredare på Högskoleverket, samt frilansjournalist. Han är dessutom ledamot för vetenskapsrådet för humaniora och samhällsvetenskap, samt ordförande i ämnesrådet för konstnärligt FoU sedan 2004. Han har skrivit artikeln *Den konstnärliga kunskapens sfärer*. Även Kävlemark lyfter fram skillnader mellan konst och vetenskap. Han anser att konsten är en slags frizon. I den går det att gestalta det som knappast går att uttrycka med ett vetenskapligt språk och tillvägagångssätt (Kävlemark 2004, s.12). Enligt honom tangerar konst frågor och dimensioner som vetenskapen med sin terminologi inte kan förklara: det obegripliga, mångtydiga och outtalade.

Karlsson (2002) för fram liknande tankar som Kävlemark. Han tycker att det är viktigt att värna om den konstnärliga friheten. Enligt honom söker vetenskapen besvara frågor och reda ut förhållanden, medan konsten söker nya frågor. Konsten befinner sig därmed i ett mindre definierat sammanhang, en frizon för onyttan och det personligt färgade. Enligt Karlsson menar Vilks att konsten kan ses som en form av negativ kunskap, då den kastar tvivel över vårt vetande, medan vetenskapen slår fast vunen kunskap. (Vilks se Karlsson 2002, s.31)

Författarnas syn på vetenskap kan diskuteras. Till exempel argumenterar Per Nilsson (2006) för att konst kan vara ett motexempel till ett universalistiskt, generellt och abstrakt förhållningssätt till kunskap. En sådan syn på vetenskap kan man eventuellt finna inom exempelvis positivism. Inom humaniora och samhällsvetenskap däremot finns det idag många andra uppfattningar om vad som kännetecknar vetenskap. Vidare menar Nilsson att vetenskapen strävar efter objektivitet och efter att ge det enskilda subjektet så litet utrymme som möjligt. Men även frågan om huruvida det är möjligt att uppnå objektivitet, liksom subjektets betydelse vid tolkning har diskuterats. Inom exempelvis hermeneutiken anser man att all forskning innehåller ett moment av

tolkning och att det därför är viktigt att klargöra vilket perspektiv man intar och hur man gått tillväga vid tolkning.

Även Karlssons (2002) perspektiv på vetenskap kan ifrågasättas, då han menar att vetenskapen söker besvara frågor och reda ut förhållanden, medan konsten strävar efter att ställa frågor. Enligt honom menar Vilks att konsten kan ses som en form av negativ kunskap, då den kastar tvivel över vårt vetande, medan vetenskapen slår fast vunnit kunskap (enligt Karlsson 2002, s.31). Inte heller denna bild av vetenskapen anser jag stämmer. Ett viktigt moment av forskning är ju att ställa nya kreativa frågor, ifrågasätta etablerad kunskap och att producera ny kunskap.

2.1.3 Tolkningens betydelse i konst kontra vetenskap

Författare i konstnärligt FoU har olika uppfattningar om synen på tolkning i konst och vetenskap. Nilsson menar att det inte finns några krav på att ett konstverk ska kunna tolkas på samma sätt av flera personer, för att bli betraktat som konst. Snarare betonar man betraktarens betydelse vid tolkning. Enligt honom förändras ett konstverk kontinuerligt när det diskuteras i olika sammanhang. Vi måste därför acceptera en mångfald av tolkningar och en frånvaro av konkurrens mellan olika diskurser (Nilsson 2006, s.153). Inom vetenskapen däremot finns en konflikt mellan olika uppfattningar om vad som är karaktäristiskt för vetenskap. Utifrån positivistiskt håll ses tolkningen som ointressant, då kunskap per definition ska vara objektivt grundad. Medan tolkningens betydelse är grundläggande för hermeneutiken. Det är dock ovanligt att man intar en relativistisk ståndpunkt, där vilka tolkningar som helst duger. Avgörande blir istället att kunna argumentera för en rimlig tolkning. Habermas anser exempelvis att forskare genom demokratiska samtal kan komma fram till konsensus (Benton & Craig 2001, s.115).

Vidare menar Nilsson att konst i högre grad behöver det offentliga rummet vid bedömning. Andra aktörer än konstnärer, som exempelvis konstkritiker, gallerister och journalister har en betydelse för vilken konst som visas. Inom vetenskapen däremot bedöms forskning framförallt av andra forskare. Även Karlsson tar upp skillnader vid bedömning av konst och forskning. Han anser att när konstkritiker bedömer konst utgår de från kriterier som är outtalade. Enligt honom bygger sådana smakdomen på det estetiska paradigmet som råder för tillfället. Forskning däremot bedöms enligt honom utifrån överenskomna och uttalade kriterier. (Karlsson 2004, s.132)

2.2 Konsthögskoleutbildningar jämfört med andra högskoleutbildningar

I högskolereformen 1977 ligger grunden till dagens situation för konsthögskolor. Sedan dess har konsthögskolorna fått inordnas i högskolesystemet, från att tidigare ha varit självständiga (Konstnärlig magisterexamen 1995, s.12). Den konstnärliga utbildningen liknar således i flera avseenden andra akademiska utbildningar. Den har samma slags poängsystem som universitetsvärlden i övrigt och utbildningen omfattar antingen kandidatexamen eller magisterexamen (Karlsson 2002, s.90). Dessutom är kriterierna för att få utfärda en magisterexamen i de flesta fall detsamma för konstnärliga högskoleutbildningar som för andra högskolor. Till exempel finns krav på att det finns en forskarutbildning för att studenterna ska kunna ta en magisterexamen. (Konstnärlig magisterexamen 1995, s.9)

I flera avseenden skiljer sig dock det konstnärliga och vetenskapliga utbildnings-systemet. På konstnärliga högskoleutbildningar är inte läsning och textproduktion det centrala i utbildningen. Det är istället den konstnärliga verksamheten som är källan till kunskap och förståelse av omvärlden. Även om teoretiska inslag är en del av studenters lärande är den konstnärliga gestaltningen det centrala i utbildningen (ibid., s.12). Dessutom förekommer ofta undervisning i mindre grupper och enskild handledning. Eftersom elevantalet är lågt kan man satsa på individuella lösningar på konstnärliga problem. Utbildningar för humanister och naturvetare ser annorlunda ut. Det finns inte lika mycket resurser per elev, vilket exempelvis får till följd att det ges färre lärartimmar och mindre antal tillfällen för handledning. (Karlsson 2002, s.37f)

Dessutom förekommer andra examinationsformer än på övriga akademiska utbildningar. När elever examineras bedöms de inte i första hand utifrån vad de skrivit utan utifrån sitt konstnärliga arbete. Lärande tar sig andra uttrycksformer och kan variera mellan olika skolor. Här finns inga färdiga ramar för vilka slags kunskaper som studenter ska tillgodogöra sig. Elever får själva söka kunskaper utifrån eget intresse (Nilsson 2006, s.149). Liknande skillnader finns för kandidatexamen och magisterexamen mellan konstnärliga och vetenskapliga utbildningar. Elever vid humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteter förväntas skriva vetenskapliga kandidat- och magisteruppsatser. Medan elever vid konstnärliga utbildningar genomför examensutställningar. På vissa konsthögskolor skriver studenter även en mindre omfattande uppsats. Studenters examensarbete ska vara självständigt och ha en praktisk/gestaltande inriktning. (Konstnärlig magisterexamen 1995, s.13)

3 TIDIGARE FORSKNING

I detta kapitel går jag igenom tidigare forskning om konstnärers och konststudenters informationsvanor. Kapitlet utgör tillsammans med empiri underlag för analys och diskussion. Före jag går igenom tidigare forskning beskriver jag min informations-sökning i avsnitt 3.1. I avsnitt 3.2 behandlas konstnärers och konststudenters behov av information för inspiration. Därefter tas forskning upp som berör deras användning av browsing i bibliotekssammanhang i avsnitt 3.3. Slutligen presenteras i avsnitt 3.4 några studier om användargruppens informationssökning och –användning där fokus inte ligger på deras biblioteksanvändning.

3.1 Litteratursökning

Litteratursökning har gjorts i Borås Högskolebiblioteks katalog, LIBRIS, Nordiskt BDI-index och Artikelsök. Genom dessa sökningar fann jag ett fåtal böcker och artiklar som behandlade konstbibliotekets resurser och service, men inga som tog upp konststudenters eller konstnärers informationsvanor. Därför fortsatte jag litteratursökningen i DiVA och LIBRIS Uppsök för att se om jag kunde hitta några avhandlingar eller magisteruppsatser inom detta område. Det enda jag fann var ett fåtal magisteruppsatser som behandlade konstbibliotek ur ett jämförande perspektiv. Jag antar därför att det inte finns någon svensk forskning som behandlar denna användargrupp utifrån ett biblioteks- och informationsvetenskapligt perspektiv.

För att finna något lämpligt material gick jag över till att söka artiklar i internationella fulltextdatabaser samt på ALAs webbsida. Jag sökte bland annat i Library Literature & Information Science och Academic Search Elite. Eftersom jag hittade ett mycket begränsat antal studier om konststudenters informationssökning och –användning valde jag att inkludera även konstnärer. Jag fann då ett dussintal artiklar som behandlade detta ämne. De flesta av dem var ursprungligen publicerade i internationella biblioteks- och informationsvetenskapliga tidskrifter. För att få en överblick av vad som gjorts inom området har jag noggrant studerat referenser. Vid vissa tillfällen har jag genom snöbollseffekten hittat ytterligare artiklar och ett fåtal avhandlingar publicerade utanför Norden. Men ofta har jag kunnat konstatera att den litteratur som jag funnit även återfinns i flera artikelförfattares referenslistor. Detta anser jag talar för att det inte gjorts fler engelskspråkiga studier inom detta område. Något som även Donald Case har bekräftat, då han menar det finns ett begränsat antal undersökningar som behandlar kreativa yrkesgruppers informationsvanor (2000, s.253).

Vid informationssökning i internationella databaser har jag använt mig utav följande söktermer: student artists, artists, art information, visual information, information needs, information-seeking behaviour, user studies, creative needs, art libraries med flera. Dessa termer har jag kombinerat på olika vis och trunkerat.

Bland de studier som jag fann om konststudenters och konstnärers informationssökning och –användning var ungefär en tredjedel användarstudier. I resterande studier har bibliotekarier intervjuats angående konstnärers och konststudenters användning av konsthögskolebibliotek och konstbibliotek. Jag har valt att använda mig av sex användarstudier. Dessutom valdes två andra studier ut, för att de särskilt lyfte fram betydelsen av att utveckla biblioteksservice för att tillmötesgå användare.

3.2 Konstnärers och konststudenters informationsbehov

Polly Frank (1999) som är assisterande professor i Biblioteks- och informationsvetenskap på Minnesota State University har skrivit en artikel om konststudenters informationsanvändning med titeln *Student artist in the library: an investigation of how they use the general academic library*. Hon menar i likhet med flera andra artikel-författare att det finns ett begränsat antal studier, som behandlar konstnärers och/eller konststudenters informationssökning och -användning (Cobbledick 1996, s.344: VanZijl & Gericke 1998, s.1: Cowan & Branigan 2004, s.14: Littrell 2001, s.291) Hennes syfte med studien var att undersöka hur studerande använder högskolebibliotek för konstnärliga ändamål. Forskningsmaterialet har samlats in via fokusgruppsintervjuer. Hon kom fram till att studenternas informationsbehov hade en stor spännvidd både när det gällde visuell - och skriftlig information.

Frank fann att konststudenterna sökte visuell information i form av bilder av konstverk och andra slags bilder. Genom att titta på konstbilder ville studenterna bredda sina kunskaper om konst. De var även intresserade av att relatera det egna arbetet till andra konstnärers verk. Dessutom användes konstbilder för att bygga upp en gemensam vokabulär omkring vilken de kunde prata om konst. Konstbilder, samt andra bilder användes som inspirationskälla, för att stimulera fantasin. De flesta av studenterna sökte även skriftlig information, i form av böcker, tidskrifter, utställningskataloger och tidningar med flera. Studenterna var intresserade av att läsa om hur andra konstnärer talade om sin konst, samt om vilka idéer och filosofier som drev dem. Vissa av studenterna var även intresserade av konsthistoria och konstteori, medan ett fåtal var intresserade av teknisk information. Hon fann även att en stor majoritet av studenterna sökte skriftlig information inom ämnen som inte var konstrelaterade för sitt konstnärliga arbete. (Frank 1999, s.448f)

Susie Cobbledick (1996) är bibliotekarie på Brooklyn Public Library. Hon har i artikeln *The information-seeking behaviour of artists: exploratory interviews* undersökt vilka informationsbehov som konstnärer har. Hon genomförde djupgående intervjuer med fyra konstnärer som var verksamma inom olika medier, i vilka hon även inkluderade konsthantverkare. Hon fann att konstnärernas informationsbehov kunde delas in i fem kategorier. För det första hade konstnärerna behov av information för att få inspiration. Det behovet kunde enligt henne tillgodoses på flera vis. Ett sätt var att gå ut och titta på en plats fysiska egenskaper, iaktta strukturer i naturen eller en byggnads utsmyckning. Ett annat sätt var att läsa litteratur om ett ämne. (Cobbledick 1996, s.348f) I den andra kategorin placerade hon in behovet av visuell information, företrädesvis från tryckta källor. Det fanns här en lika stor spridning av intressen för alltifrån konstbilder till andra slags bilder. Därutöver fanns ett behov av teknisk information för att lösa praktiska problem. I den fjärde kategorin placerade hon in behovet av information för att hålla sig uppdaterad. (ibid., s.351-354) Dessutom fanns ett behov av att söka information för att kunna marknadsföra sig själv och finna sätt att förmedla konst på (ibid., s.356).

Cobbledick gjorde en intressant jämförelse mellan informationsspecialisters och konstnärers uppfattningar om betydelsen av visuell- och skriftlig information. Hon menade att informationsspecialister ofta överskattade den betydelse som visuell information hade för dessa användargrupper. Enligt henne utgick de från att bilder var det centrala för konstnärer. I hennes undersökning kom hon fram till att konstnärerna

även menade att läsning var viktig, särskilt som inspirationskälla. Hennes resultat visade därmed på att konstnärerna och informationsspecialisterna hade olika uppfattningar om betydelsen av visuell- och skriftlig information. (ibid., s.361)

Cobbledicks och Frank har kommit fram till liknande resultat gällande konstnärers och konststudenters informationsbehov. De har visat att information som är konstrelaterad och som inte är det har stor betydelse vid sökandet efter idéer, inspiration och visuell stimulans. Hur detta förhåller sig för de intervjuade konststudenterna i min undersökning beskriver jag längre fram i uppsatsen. Cobbedicks och Franks resultat kommer i analysen att jämföras med vad jag har kommit fram till i resultatredovisningen.

Elizabeth A. Lorenzen (2004) är ämnesspecialist i konst vid Cunningham Memorial Library samt har en akademisk konstnärlig utbildning bakom sig. Hon har skrivit artikeln *Selecting and Acquiring Art Materials in the Academic Library: Meeting the Needs of the Studio Artist*. Syftet med undersökningen var att se om förändringar av konstnärers användning av högteknologi har påverkat sättet som bibliotekarier arbetar med beståndsutveckling. Hon utgick från att beståndsutveckling har blivit alltmer komplicerad, då det finns alltfler relevanta böcker, tidskrifter, databaser och andra elektroniska resurser att välja bland. Metoden som hon har använt sig av är survey. Frågeformuläret skickades ut till bibliotekarier på universitetsbibliotek, konsthögskolebibliotek och museibibliotek. Hon ville i den ta reda på vilka hjälpmedel som konstbibliotekarierna använde sig av för att identifiera titlar vid beståndsutveckling. Men hon var även intresserad av att se hur utvecklingen av Internet påverkat bibliotekariernas arbete vid inköp av nya resurser. Hon fann att i stort sett samtliga av bibliotekarierna i undersökningen menade att utvecklingen av Internet har revolutionerat beståndsutvecklingen inom det konstnärliga området. (Lorenzen 2004, s.36)

Lorenzen relaterade beståndsutveckling till konstnärers informationsbehov. Hon menade i likhet med Frank och Cobbedick att konstnärer har behov att information för att få inspiration till det konstnärliga arbetet. Enligt henne sökte de för detta ändamål information från en mångfald av informationskällor, då deras research ofta har en tvärvetenskaplig inriktning. Men konstnärer har förutom behov av traditionella resurser även ett behov av information om de senaste teknikerna och materialkunskaper, från kunskaper om målarpenslar till Cyberspace. Hon menade att behovet av information från vitt skilda informationskällor gjorde beståndsutveckling komplex. (ibid., s.30)

Det jag fann speciellt intressant i Lorenzens artikel var hennes resonemang om vilka potentialer som Internet har för konstnärer. Till exempel nämnde hon nya vägar att marknadsföra sig själv på elektroniskt, nätbaserade diskussionsforum samt nya sätt att förmedla konst på interaktiva gallerier. Men hon tog även upp några möjligheter som teknologi gav konstnärer i det konstnärliga utövandet. Numera är det möjligt att skapa virtuell konst, med exempelvis interaktiva videoprojekt och elektronisk konst. Denna utveckling menade hon gav konstnärer chansen att delta i globala konstnärliga processer i vilka de kunde samarbeta med konstnärer med en annan kulturell bakgrund. (ibid., s.31) Då högteknologi ständigt har utvecklats och nya elektroniska resurser har tillkommit fanns ett behov bland konstnärer att hålla sig uppdaterade om de senaste trenderna på Internet. Lorenzen menade att det innebar en särskilt stor utmaning för

bibliotekarier. Då även de behövde känna till vilka trender som gällde för att kunna tillmötesgå sina användares föränderliga informationsbehov.

Joan M. Day och Elisabeth McDowell (1985) har skrivit artikeln *Information Needs and Use of Art och Design Students*. Syftet med undersökningen var att ta reda på vilka informationsbehov som konststudenter och designstudenter har. Metoden som de har använt sig av är fokusgruppsintervjuer. Intervjuerna var semi-strukturerade och de genomfördes i mindre grupper på 3-4 studenter. Det totala antalet informanter som intervjuades var 25 stycken. Det som framförallt skiljde dem från övriga artikelförfattare var att de satte in studenternas informationsanvändning i ett vidare sammanhang. De visade att de undervisningsformer som praktiserades på utbildningen påverkade elevernas informationsbehov och -användning. Enligt dem förekom det lite formell undervisning på informanternas utbildning och de fick knappast någon vägledning om informationsanskaffning. Istället förväntades studenterna arbeta självständigt och ta ansvar för sitt eget lärande. Således valde de fritt utifrån personliga intressen vad de ville göra research om i det konstnärliga arbetet. Day & McDowell menade att det fanns en stor skillnad mellan vad för slags krav som ställdes på konststudenter och andra universitetsstudenter. Enligt henne läste studenter angiven litteratur på de allra flesta kurser på universitetet för att klara av examination. Det förekom inte på informanternas utbildning. Det fick till följd att konst- och design studenternas informationsbehov var mindre definierat. Därför fanns en stor variation mellan konst- och designstudenternas informationsanvändning samt informationsbehov (Day & McDowell 1985, s.35). Även om Days och McDowell undersökning har några år på nacken finner jag den intressant. Inte minst för att det är en kontextorienterad användarstudie i vilken studenternas informationsbehov relateras till ett utbildnings-sammanhang. Då jag själv är intresserad av att relatera de intervjuade studenternas uppfattningar om sin informationssökning och användning till deras syn på utbildning finner jag artikelförfattarnas utgångspunkt som givande.

3.3 Browsing

Flera artikelförfattare har uppmärksammat betydelsen av browsing i biblioteks-sammanhang (Frank 1999, s.450: Layne 1994, s.25: Stam 1995, s.22: Lorenzen 2004, s.30: Day & Mc Dowell, s.36: Cowan & Branigan 2004, s.14: Littrell 2001, s.293: Jones & Gibson 1986, s.6: Cobble Dick 1996, s.362). Alla utom en av dem har visat att browsing är en uppskattad och vanligt förekommande sökmetod bland konstnärer och konststudenter. Det var bara Cobble Dicks undersökning som skiljde sig från de övriga, då hon menade att dess betydelse ofta var överskattad (1996, s.362). Även om mitt syfte inte är att undersöka konststudenters biblioteksanvändning, har jag valt att ta upp browsing på bibliotek i det här avsnittet. På detta vis är det möjligt att jämföra studenternas användning av browsing vid informationssökning på Internet med tidigare forskning. I följande avsnitt tar jag upp vad några artikelförfattare skriver om browsing på bibliotek.

Frank (1999) har studerat vilken betydelse som browsing har för konststudenter. I hennes fokusgruppsintervjuer var det den metoden som diskuterades oftast bland studenterna. Det var få andra tillvägagångssätt som omtalades. Några få av eleverna tog dock upp användningen av katalogen. De menade att de enbart använde katalogen för att lokalisera ett ämnesområde, för att därefter söka sporadiskt bland hyllorna. Ofta

började de leta på en avdelning som de var bekanta med. De influerades av bilder i böcker, titlar, innehållsförteckningar, omslagsbilder och bokryggar. Estetik hade stor betydelse vid val av böcker, såväl inom konst som inom andra ämnesområden. Men de lockades även av kontroversiella ämnen och ämnen med ett aktuellt innehåll. (Frank 1999, s.450)

Enligt Frank fanns det flera skäl till varför studenterna valde browsing framför andra metoder. Hon menade att de använde sig av browsing för att utveckla idéer eller för att öka sina kunskaper inom ett område. Dessutom användes metoden för att stimulera kreativitet eller för att komma över blockeringar. Några menade att de föredrog det tillvägagångssättet när de hade en vag idé om vad de ville göra, men inte visste hur de skulle gå vidare. Ytterligare andra ansåg att de hade större chans att hitta något om de letade sporadiskt. De menade att de var tvungna att begränsa sitt intresseområde vid sökning i bibliotekskatalogen. (ibid, s.451)

Lurell Littrell (2001) som är bibliotekarie på Kansas State University har skrivit artikeln *Artists: The Neglected Patrons?* Syftet med undersökningen var att ta reda på vilka informationsbehov som konststudenter har samt att jämföra deras sökmetoder med andra akademikers tillvägagångssätt. Metoden som hon har använt sig av är kvalitativa semi-strukturerade intervjuer. I undersökningen deltog 27 informanter. Hon kom bland annat fram till att studenterna föredrog browsing framför traditionella sökmetoder. Detta antog hon berodde på att traditionella sökmetoder var textorienterade, medan konststudenternas uppmärksamhet ofta var visuellt orienterad. Enligt henne fanns ett större utrymme för det visuella vid browsing. Ytterligare en anledning till varför de använde detta tillvägagångssätt var för att de var intresserade av att upptäcka nya saker. Därefter uppmanade Littrell bibliotekarier att inte se browsing som ett tidsslöseri eller ett tecken på lathet från studenters sida. Enligt henne borde de inte heller se det som ett motstånd mot användning av bibliotekskataloger. Istället ansåg hon att bibliotekarier borde uppmärksamma vad konststudenter ville ha och vidareutveckla resurser utifrån deras informationsbehov. (Littrell 2001, s.293)

Deidra Stam (1995) som är forskare i biblioteks- och informationsvetenskap vid Catholic University of America har skrivit artikeln *Artists and Art libraries*. Hon sände ut ett frågeformulär via e-post till bibliotekarier på konsthögskolor och andra konstbibliotek. Hennes syfte var att ta reda på hur konstnärer använde bibliotek, för att kunna förbättra servicen. Men hon var även intresserad av vilka attityder som bibliotekarier hade till konstnärer. Enligt henne var deras uppfattningar om dem inte särskilt positiva. Det framkom att bibliotekarierna uppfattade konstnärer som otåliga vid sökning i katalogen. Enligt dem förväntade sig konstnärer mycket hjälp från bibliotekarier och de var inte särskilt intresserade av att lära sig att behärska sökverktyg själva. Vidare tyckte bibliotekarierna att konstnärer inte var särskilt verbala och att de hade svårt för att förstå instruktioner. Dessutom menade de att katalogen snarare utgjorde ett hinder för dem, än ett hjälpmedel. (Stam 1995, s.22)

3.4 Informationssökning och -användning

Deidra Stam menade att konstnärers informationsbehov var för varierat för att rymmas inom bibliotekets räckvidd (1995, s.21) Därför kunde studier som enbart behandlade konstnärers informationssökning i relation till bibliotek vara begränsade. Trots vet-

skapen om konstnärers mångfacetterade intressen och behov, har få studier gjorts om konstnärers informationssökning och -användning utanför bibliotekssektorn. I följande avsnitt tar jag upp en undersökning som gjorts av Ferry Adams för att vidareutveckla portalen AdAM³ samt en studie om sydafrikanska bildkonstnärers tillvägagångssätt vid informationssökning.

AdAM är ett projekt vars ändamål är att bygga upp en portal för kvalitetsgranskade resurser på Internet inom ämnesområdena konst, design, arkitektur och media. För att kunna förbättra AdAM och göra den mer användarvänlig har Ferry Adams (1996) gjort en omfattande undersökning med titeln *1996 Survey of User Information Needs and Search methods*. Syftet med undersökningen var att samla in information om tänkbara användargrupperns informationsbehov och -beteende. Metoden som använts var survey och materialet har samlats in med hjälp av ett frågeformulär. Adams undersökning byggde på sammanlagt 710 svar från lärare, studenter, forskare och kuratorer som var verksamma inom konst och design (Adams 1996, avsnitt 2.1 - 2.2). Även om denna undersökning var nyttoorienterad och genomförd av en uppdragsgivare fann jag den användbar. Inte minst för att det är den mest omfattande undersökning som jag har funnit vilken behandlade informationsökning på Internet av personer verksamma inom konst och design området. Ytterligare en fördel med den var att den har en användarorientering. Adams kom fram till att 90 % av konststudenterna upplevde svårigheter i samband med informationssökning på Internet. Av dem som upplevde sådana svårigheter uppgav 61 % att de hade problem med att finna relevant information. Därmed var det den största barriären som fanns bland dem vid informationssökning på Internet. Det mest förvånande resultatet var nog att trots att 74% hade tillgång till Internet var det bara 35% som använde Internet vid informationssökning. (ibid., avsnitt 4.2).

Zijl som är högskolebibliotekarie på Vaal Triangel Teknikon har tillsammans med Gericke som är forskare i informationsvetenskap på University of South Africa skrivit artikeln *Methods used by South African visual artists to find information* (2001). De har gjort en kvantitativ studie om sydafrikanska konstnärers informationssökning. Empirin samlades in med hjälp av Survey. Undersökningen var omfattande, då den byggde på 123 inkomna svar från aktiva konstnärer som undervisade på konsthögskolor i landet. Författarna använde sig av flera variabler för att ta reda på hur informationssökning varierade med ålder, kön och kvalifikationer. De fann att den vanligaste metoden för informationssökning var sökning i bibliotekskatalogen, tätt följt av browsing. I tredje hand frågade konstnärerna bibliotekarier om hjälp. Därefter valde de att titta på referenser i böcker och söka sig vidare utifrån dem. Först på femte plats kom informationssökning på Internet. Andra metoder som var vanliga var att fråga en kurskamrat eller en vän om tips eller att delta på e-postlistor och elektroniska anslagstavlor. (Zijl & Gericke 2001, s.4f) Zijl och Gericke menade att en anledning till att Internet hamnade långt ner på listan var att tillgången vid tidpunkten för undersökningen var låg, då enbart 1/3 av informanterna hade tillgång till Internet.

---

³ Förkortningen AdAM står för Art, Design, Architecture and Media Information

4 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

I det här kapitlet presenterar jag mina teoretiska utgångspunkter. I avsnitt 4.1 beskriver jag Roger Säljös sociokulturella perspektiv på lärande. Därefter tar jag i avsnitt 4.2 upp Olof Sundin och Jenny Johannisson, samt Ola Pilerots sociokulturella perspektiv på informationssökning och –användning. Slutligen beskriver jag i avsnitt 4.3 Carol Kuhlthaus modell över informationssökningsprocessen.

4.1 Ett sociokulturellt perspektiv på lärande

Roger Säljö är professor i pedagogik och pedagogisk psykologi vid Göteborgs universitet. Han har skrivit om lärande utifrån ett sociokulturellt perspektiv i böckerna *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv* (2000) och *Lärande och kulturella redskap: om läroprocesser och det kollektiva minnet* (2005). Teorin valdes för att det under intervjuerna framkom att traditionell katederundervisning⁴ inte förekom på utbildningen och för att sociala aspekter värdesattes av informanter.

Enligt Säljö framställs lärande ofta som en passiv process. De metaforer som används för att beskriva denna process är bland andra inläring, inhämtning av kunskaper och att införliva kunskaper i ett kunskapsförråd. Därmed betraktas information som fakta och det sammanhang som kunskaper uppstår och formas i problematiseras inte. När lärande förknippas med inläring ligger det nära till hands att se det som ett resultat av undervisning. Även om Säljö menar att skola och andra institutionella miljöer är viktiga för människors lärande, är han kritisk till att en sammanblandning mellan lärande och undervisning sker. När ett sådant likhetstecken sätts utgår man från att undervisning är en förutsättning för lärande. Men det finns många andra former av lärande, såväl inom utbildningssammanhang som utanför. Det är ett faktum att många elever inte lär sig det som är tänkt i läroplanen, utan att de lär sig andra saker. (Säljö 2005, s.14f) Och det är inte alltid så att de lär sig det som de borde göra genom undervisning, utan på andra sätt.

För att inte begränsa synen på lärande till undervisning har jag valt att inte ta upp läroplaner och måldokument för utbildningen. Det beror på att dessa enbart ger en bild av hur utbildningen borde vara utformad och vilka krav som borde ställas på studenter. För att komma åt vad konststudenterna fått ut av att befinna sig i ett konsthögskole-sammanhang har jag valt att analysera studenternas uppfattningar om vad utbildningen gett dem. På detta sätt menar jag att perspektivet på lärande vidgas till att inte enbart omfatta undervisning.

Säljö vänder sig mot ett individualistiskt synsätt, då han menar att kunskaper och färdigheter har utvecklats mellan människor genom historien. Det är först när vi kommer i kontakt med dessa kunskaper genom kommunikation som ett lärande uppstår. Enligt honom bör vi därför ta ett vidare grepp om lärande och se det som ett uttryck för i stort sett all mänsklig verksamhet. Med en sådan utgångspunkt menar han att vi lär oss saker genom att vi deltar i olika slags sociala sammanhang, från de mest vardagliga situationer inom familjen, släkten eller vänskapskretsen, till offentliga verksamheter.

---

⁴ Vid katederundervisning förmedlar läraren kunskaper till elever genom en enkelriktad kommunikationsmodell.

Kommunikation är således helt avgörande för lärande enligt Säljö (Säljö 2000 & 2005, passim). Utifrån detta perspektiv vill jag se vilken roll som kommunikation spelar för konststudenterna under utbildningen.

Termerna redskap och verktyg är centrala begrepp inom sociokulturell teori. Säljö menar att vi tillägnar oss kunskaper och färdigheter genom att vi interagerar med omgivningen och kulturella redskap som har avancerade intellektuella och fysiska aspekter inbyggda. Enligt honom använder vi oss av redskap för att förstå vår omvärld och agera i den (Säljö 2000, s.20). Med hjälp av intellektuella redskap utvecklar vi förmågan att göra språkliga distinktioner, vilket gör att vi kan urskilja olika aspekter av ett fenomen (ibid., s.91). Sådana kunskaper bör enligt honom inte förläggas till huvudet, utan till kommunikation. Annars finns risken att man hamnar i ett dualistiskt tänkande, där tänkande och handling, praktik och teori tudelas. Vidare menar han att vi inte heller bör se fysiska redskap som livlösa objekt, då tidigare generationers kunskaper finns latent i dem. Jag kommer i analysen ta upp några exempel på hur olika redskap används av de intervjuade studenterna i olika sammanhang.

4.2 Ett sociokulturellt perspektiv på informationssökning och -användning

Olof Sundin och Jenny Johannisson är universitetslektorer på Bibliotekshögskolan i Borås. De har skrivit artikeln *Pragmatism, neo-pragmatism and sociocultural theory: communicative participation as a perspective in LIS* (2004). Enligt dem är ett sociokulturellt perspektiv fruktbart inom Biblioteks- och Informationsvetenskap om man vill analysera sociala aspekter av informationssökning och -användning. Information betraktas då inte som ett neutralt medium som överförs från den ena till den andra. Istället ligger fokus på hur man tolkar information och ger den betydelse i ett visst sammanhang (Sundin & Johannisson 2004, s.36).

Utifrån ett sociokulturellt perspektiv kan information betraktas som ett verktyg med vars hjälp betydelser och relevans skapas av användare i ett visst sammanhang. Om man exempelvis har för vana att besöka en viss hemsida behöver det inte enbart ses som ett sätt att skaffa information, utan det kan även ses som ett deltagande i en virtuell gemenskap. Enligt ett sådant synsätt är inte informationssökning enbart ett sätt att ta reda på fakta. Sundin och Johannisson talar om att vi genom att interagera med information och informationssystem är kommunikativt deltagande. För att förstå individers informationssökning bör man därför studera den praktik som de ingår i. Fokus förflyttas då från individers informationsvanor till relationen mellan individ och kollektiv. (ibid., s.37) Jag kommer i analysen att se vilka sätt att söka information på som de intervjuade konsthögskolestudenterna anser är ändamålsenliga inom det sammanhang som de ingår i.

Ola Pilerot är universitetsadjunkt på Bibliotekshögskolan i Borås och har skrivit magisteruppsatsen: *Skriva och referera: en studie av designingenjörers och sjuksköterskors informationsanvändning i samband med uppsatsskrivande* (2007). Syftet med uppsatsen är att undersöka varför designstudenter och sjuksköterskestudenter presterar olika resultat vid refererande till informationskällor i samband med uppsatsskrivande, trots att de har liknande utgångspunkter. Uppsatsens fokus ligger på studenternas informationsanvändning i samband med uppsatsskrivande. Pilerots

teoretiska utgångspunkter är diskursanalys och sociokulturell teori. För att ta reda på hur refererandet skiljer sig åt mellan studentkategorier görs en kvantitativt orienterad textanalys av 18 examensarbeten. Utifrån sociokulturell teori analyseras examensarbetena och de sammanhang som de är skrivna i. Detta görs för att ta reda på om det finns några särskilda anledningar till att refererandet skiljer sig åt. Utifrån diskursanalys analyseras studenternas examensarbeten och riktlinjedokument för att ta reda på vilka olika diskurser som de är en del av.

Det jag framförallt finner relevant i Pilerots uppsats är den sociokulturella analysen av informationsanvändning. Med en sådan utgångspunkt går det att se informationsanvändning som ett kulturellt verktyg. Pilerot lyfter fram ett exempel på hur information används på detta sätt. I hans studie av examensuppsatser framkommer det att sjuksköterskor använder sig av databaserna CINAL och MEDLINE vid informationsökning. De använder med andra ord de databaser som är centrala och har hög status inom omvårdnadsämnet. Genom att sjuksköterskor använder just dessa visar de att de behärskar diskursen. (Pilerot 2007, s.57, s.67) När jag analyserar vad konsthögskolestudenter berättat om sin informationssökning och – användning är min avsikt att se om det finns några databaser som är centrala och har hög status i ett konsthögskolesammanhang.

4.3 Ett processororienterat perspektiv på informationssökning

I ett sent skede av uppsatsskrivandet kom jag fram till insikten att mina resultat var intressanta att jämföra med Kuhlthaus forskning. På detta sätt vill jag kontrastera det sociokulturella perspektivet med ett konstruktivistiskt. Genom att använda Kuhlthaus modell för informationssökningsprocessen är det möjligt att analysera konststudenternas tillvägagångssätt vid informationssökning utifrån ett processororienterat perspektiv.

Carol Kuhlthau är professor vid School of Communication, Information and Library studies vid Rutgers University. Hon har i boken *Seeking meaning: a process approach to library and information services* utvecklat en modell över informationssökningsprocessen (2004). Hon utgår från att informationssökning är en dynamisk process och inte en isolerad händelse. I modellen står individen och hennes konstruktion av mening i centrum. Det som gör hennes forskning särskilt intressant för mig är att hon inte enbart ser informationssökning som en intellektuell process utan hon tar med känslomässiga aspekter.

Kuhlthaus undersökningen bygger på en studie av hur 25 highschoolstudenter söker information till två rapporter i sina studier. Vid datainsamling har hon använt sig av flera olika metoder. Studenternas erfarenheter av informationssökning analyserades och en modell över de olika faserna i informationssökningsprocessen skapades. I den beskrivs vilka olika tankar, känslor och handlingar som var inblandade i varje steg. Därmed ses informationssökning som en komplex process som innefattar flera olika aspekter. Vid analys använde Kuhlthau sig av kategorierna: uppgift, tankar, känslor, handlingar, strategier och sinnesstämning (ibid., s. 37).

Kuhlthau delar in informationssökningsprocessen i följande sex faser:

Task initiation:

Studenter introduceras till en uppgift, till vilken de behöver skaffa information. De förbereder sig inför den genom att tänka igenom vad uppgiften innebär och börjar fundera över tänkbara ämnen. I denna fas upplever elever osäkerhet och ångslan. Det är vanligt att de diskuterar möjliga ämnen och tillvägagångssätt med andra och ägnar sig åt browsing.

Topic Selection:

I den andra fasen värderar studenter alternativa ämnesområden mot det egna intresset, uppgiftens krav och hur mycket tid de har på sig. De känner sig förvirrade tills de har valt ett ämne. När detta är avklarat blir de mer optimistiska till uppgiften. De diskuterar med andra, träffar en handledare och utför preliminära sökningar.

Prefocus Exploration:

Denna fas är för de allra flesta studenter den allra svåraste. Det är nu de ska försöka hitta ett fokus inom ett ämnesområde. Studenter undersöker vad det finns för information inom ämnet och söker orientera sig för att finna en egen infallsvinkel. Vid detta stadium i informationssökningsprocessen har studenter svårt att precisera sitt informationsbehov. De söker därför information inom möjliga problemområden. Den information som de finner i olika källor överensstämmer ofta inte med varandra och passar sällan in i etablerade uppfattningar. Personer upplever därmed förvirring, tvivel och osäkerhet. Då kommunikationen mellan användare och system inte fungerar på ett smidigt sätt blir de frustrerade. I denna fas har studenter ett öppet förhållningssätt och de strategier som de använder sig av är utforskande.

Focus Formulation:

På detta stadium i informationssökningsprocessen formulerar studenter ett fokus. Detta görs genom att studenter väger tänkbara inriktningar på ämnet mot det egna intresset, krav på uppgiften, vad för material som finns tillgängligt och hur mycket tid de har på sig. De använder information för att identifiera idéer och för att hitta en egen infallsvinkel. När de har valt inriktning utbyts känslan av osäkerhet mot optimism, samtidigt som självförtroendet ökar.

Information Collection:

Under denna fas samlar studenter information inom ett avgränsat område. Vid det här laget är inte allmän information om ämnet relevant för studenter. De söker istället information som är träffande för det avgränsade problemområdet. Under denna process för studenter detaljerade anteckningar om det som är särskilt relevant för ämnet. Studenterna har på detta stadium kunnat precisera sitt informationsbehov, vilket leder till att kommunikationen mellan användare och bibliotekssystem fungerar bra. Studenternas självförtroende ökar och deras intresse för ämnet fördjupas.

Search Closure:

Studenter upplever en lättnad när de håller på och avslutar sina sökningar och förbereder sig inför en presentation av ett projekt. Antingen upplever de tillfredsställelse eller besvikelse med vad de presterat. Under denna fas kontrollerar de information som

de tidigare hittat. Ibland avslutas sökningar för att de inte finner någon mer relevant information eller för att tiden är begränsad.

Det som gör Kuhlthau intressant för mig är att hon ser informationssökning som en föränderlig process. Jag vill därför se på vilket sätt som konststudenternas informationsökning liknar och skiljer sig från karakteristik i de olika faserna enligt Kuhlthaus modell. Dessutom är jag intresserad av att relatera konststudenternas upplevelser av sökprocessen till modellen.

5 METOD

Då syftet med min studie är att undersöka studenters uppfattningar om sin informationssökning och -användning i ett konsthögskolesammanhang menar jag att kvalitativ metod passar bra. Bryman anser att den metoden är lämplig om man vill skapa en förståelse för beteenden, värderingar och åsikter utifrån den kontext som undersökningen görs inom (2002, s.273). Då jag vill åstadkomma detta genom att använda sociokulturell teori finns även en koppling mellan val av metod och teori. Gruppen som jag har valt att intervjua betraktar jag som representativ för gruppen av konsthögskolestudenter på magisternivå. Därmed vill jag med min undersökning nå en förståelse för de uppfattningar, idéer och diskurser som rör sig inom den valda gruppen. Jag kan dock inte garantera att jag fått fram alla uppfattningar som kan förekomma. Och eventuellt kan det finnas vissa skillnader mellan utbildningsinstitutioner. Men dessa eventuella avvikelser anser jag inte påverkar undersökningen i stort.

I avsnitt 5.1 beskriver jag hur jag gått tillväga vid kontakttagande och vilka urvalskriterier jag hade. Sedan redogör jag för hur intervjuerna genomförts och för vilken intervjuform som använts i avsnitt 5.2. Slutligen tar jag i avsnitt 5.3 upp vilken förståelse jag har och hur jag gått tillväga vid tolkning av det empiriska materialet. Dessutom beskriver jag hur kategorier har konstruerats för analys.

5.1 Urval

Inledningsvis skickade jag e-post till konststudenter på fem konsthögskolor i två städer i Sverige. Jag ville undersöka om det fanns något intresse för att vara med på intervjuer. Jag fick knappast någon respons alls utav detta utskick. Därför gick jag vidare och bifogade ett brev till samordnare på skolor som la ut det i studenternas fack. Inte heller detta tillvägagångssätt gav något resultat. Jag blev därför tvungen att gå vägen via en bekant som själv studerade på en konsthögskola. Hon tog kontakt med personer som hon trodde kunde vara intresserade. Av dem var det några som ville delta i intervjuundersökning. Via dem fick jag sedan kontakt med fler studenter som var intresserade av att vara med.

Metoden som jag har använt mig av kallas enligt Thomsson för snöbolleffekten (2002, s.64). Enligt henne samlas ett stort antal möjliga deltagare in via informella kontakter och först därefter ställs kriterier upp för ett ändamålsenligt urval. På det sättet gjorde inte jag eftersom jag redan från början visste vilka kriterier jag skulle använda mig av. Mina urvalskriterier var att deltagarna skulle vara konststuderande på en och samma konsthögskola med inriktning mot fri konst, samt att de skulle gå i årskurs fyra eller fem. Jag valde studenter på magisternivå för att de har kommit en bit på vägen i sitt konstnärliga utövande och för att magisterarbetet är ett större självständigt arbete.

Jag har valt att intervjua 7 personer. Enligt Thomsson är det empiriska materialet tillräckligt stort när vissa uppfattningar upprepas från det ena intervjutillfället till det andra (ibid., s.57). En sådan mättnad upplevde jag uppnått när jag hade intervjuat 7 personer.

I efterhand har jag funderat kring hur kontakttagandet kan ha påverkade urvalet. Alla tillfrågade studenter fick i grova drag reda på syftet med uppsatsen dels genom e-post och dels genom kontakter med andra personer på skolan. De visste sålunda att jag skulle göra en undersökning om konststudenters informationssökning och -användning, samt att jag kom från bibliotekshögskolan. Det kan ha påverkat vilka som valde att delta i studien. Det är möjligt att det fanns en skillnad mellan dem och andra studenter på skolan avseende förhållningssätt till information. Hur detta kan ha påverkat resultatet är dock omöjligt att svara på. I detta sammanhang är det värt att nämna att jag fick en stor uppslutning bland studenter. Av tio studenter i fyran deltog tre och av tio studenter i femman deltog fyra. Jag tycker därför att jag fått ett bra underlag till undersökningen.

5.2 Genomförande

För att göra en provintervju kontaktade jag en utövande konstnär per telefon. Personen har tidigare studerat på konsthögskolor i fem år och har sedan dess varit verksam konstnär. Jag valde att inte göra en provintervju med någon av studenterna på samma skola som intervjustudien skulle genomföras. Detta berodde på att jag inte ville påverka det empiriska materialet. Telefonintervjun var givande, då jag insåg att jag behövde göra några ändringar i intervjuguiden och minska antalet frågor.

Inför intervjustudien beskrev jag kortfattat ämnet för uppsatsen. Deltagarna fick reda på vad intervjuerna skulle användas till samt att de skulle röra sig kring deras informationsanvändning under examensarbetet. Två av informanterna frågade om jag inte kunde sända några frågor till dem innan intervjun. De ville förbereda sig inför intervjun. Jag valde dock att inte göra det, då jag inte ville att frågor skulle kunna diskuteras före intervjun. Tanken var att minimera risken för att deltagarnas svar kunde påverkas av andra. Jag ville heller inte styra intervjufrågorna genom att ge en alltför detaljerad beskrivning av intervjuer i förväg.

Intervjuerna genomfördes under två veckor vid månadsskiftet februari till mars. Varje intervju tog mellan 49 – 73 minuter. Av sju deltagare, intervjuades sex personer i sina egna ateljéer på skolan, medan en intervjuades i hemmiljö. Platserna valdes för att de är lugna och ostörda miljöer. Det fanns dock vissa fördelar med att vara i ateljéerna, då det var den naturliga miljön för studenterna. Dessutom fick jag tillfälle att se deras konstnärliga arbete.

I studien har sju studenter som läser magisterutbildningen på en konsthögskola med inriktning mot fri konst intervjuats. Jag har använt mig av semi-strukturerade intervjuer för att ha möjligheten att ställa följdfrågor. Jag utgick från olika teman, med en rad underfrågor. Ordningen på frågorna har inte följts slaviskt, utan beroende på vad personen har berättat tidigare och på vilka infallsvinklar han/hon gett har intervjuerna förlöpt på delvis olika sätt. Fokus har lagts på hur den intervjuade uppfattat frågan och på vad han/hon tyckt var viktigt. Enligt Bryman är intervjuprocessen flexibel vid denna intervjuform, då intervjudeltagaren kan utforma svaren på sitt eget sätt (2002, s.301).

Intervjuerna spelades in på MP3 och transkriberades därefter. Personnamn har fingerats och namn på geografiska platser och konsthögskolans namn har utelämnats. Svaren har därmed behandlats konfidentiellt. Vid transkribering var jag noggrann med att skriva ner intervjuer ordagrant. Transkribering kan vara problematisk då man inte får med

tonfall, betoningar, pauser och kroppsspråk et cetera. Eftersom jag genomförde intervjuerna ensam var det svårt att samtidigt föra anteckningar om sådana detaljer. Jag tyckte det var viktigare att vara närvarande i samtalet, än att föra ingående anteckningar över sådana aspekter. Bryman menar också att det är bäst att inte föra anteckningar under intervjuer, då intervjuaren kan bli distraherad av det (2002, s.310).

5.3 Analys och tolkning

Vid arbetet med magisteruppsatsen har min förförståelse varit präglad av att jag tidigare studerat på en konsthögskola. Därmed kunde jag använda mig av kunskaper från det konstnärliga området liksom från biblioteks- och informationsvetenskap. När jag formulerade frågor i intervjuguiden, under intervjuerna och vid analys av det empiriska materialet har detta varit en tillgång. Ytterligare en fördel med att ha förkunskaper inom det konstnärliga området var att kommunikationen underlättades. Holme och Solvang menar att risken för att man tolkar saker på ett felaktigt minskas om man har kunskaper inom det område som man studerar. Men enligt dem kan det även medföra vissa nackdelar, då man inte har samma distans till materialet. Risken finns att man har fokus på det man känner igen och undervärderar annat. Därför är det särskilt viktigt att vara medveten om hur man påverkar intervjuundersökningen när man forskar inom sitt eget verksamhetsfält. (Holme & Solvang 1997, s.152). Detta försökte jag tänka på när jag gjorde intervjuerna.

Vid författande av intervjuguide utgick jag från syftet med uppsatsen och Roger Säljös (2002, 2005) teori om lärande. Frågorna präglades av min nyfikenhet av att ta reda på hur konsthögskolestudenter söker kunskaper till det konstnärliga arbetet. Men jag influerades även av min förförståelse om att sådana studenter utforskar idéer, samlar in material och gör research. Eftersom jag använt mig av semi-strukturerade intervjuer påbörjades tolkningsarbetet redan under intervjuerna. Fördelen med det var att jag kunde ställa följdfrågor när jag var osäker på om jag uppfattat något riktigt. Under intervjuerna hade jag fokus på de enskilda informanterna och på vad de ville säga. Jag försökte att styra intervjuerna så litet som möjligt i den mån det var möjligt inom ramen för uppsatsens syfte. Vid transkribering skärptes fokus på de enskilda informanterna ytterligare, då avsikten var att ordagrant återge deras beskrivningar. Även om jag under detta mekaniska arbete sökte minimera min tolkande roll påbörjades bearbetningen av materialet redan då. Därefter sökte jag skapa en överblick över materialet genom att läsa igenom intervjuerna upprepade gånger.

I inledningen till resultatredovisningen presenterades informanterna var för sig. Därefter sorterades materialet utifrån tre övergripande teman: studenternas informationssökning och informationsanvändning, studenternas förhållningssätt till information samt utbildning. När jag konstruerade dessa teman utgick jag från uppsatsens syfte. Men kategoriseringen var även en vidareutveckling av de teman som skapats i intervjuguiden. Genom att sortera det empiriska materialet i olika teman har det varit möjligt att analysera informanternas svar på frågor parallellt. I resultatredovisning har jag strävat efter att stå nära det empiriska materialet och ge detaljerade beskrivningar. Jag ville ge läsaren en möjlighet att se vilka variationer som fanns mellan informanterna. I denna del av uppsatsen står således fortfarande de enskilda informanternas uttalanden i centrum av tolkningen. Men varje students uppfattning kan relateras till de övriga studenternas uppfattningar under ett visst tema.

I kapitlet analys och diskussion har jag valt att använda frågeställningar som övergripande teman vid analys. Följande teman användes således: Vad anser en grupp av konsthögskolestudenter att utbildningen ger dem?, Vilka uppfattningar har studenter om sin informationssökning och -användning?, Vad anser konsthögskolestudenter skiljer ett konstnärligt förhållningssätt från ett vetenskapligt? I den här delen av uppsatsen analyserades intervjuerna utifrån mina teoretiska utgångspunkter, samt tidigare forskning och kapitlet: introduktion till det konstnärliga området. I denna del av uppsatsen förflyttades fokus från de enskilda informanterna till gruppen. På så vis kunde jag jämföra studenternas uppfattningar. Därmed betraktades deras uttalande som representationer avhängiga av ett socialt sammanhang.

Då jag gjort en kvalitativ studie kan undersökningens validitet och reliabilitet diskuteras. Inom kvalitativ forskning är det inte möjligt att göra mätningar av det slag som är vanligt inom kvantitativ forskning. Det går därför inte att koppla reliabilitet till pålitlighet i mätningar. Då sociala fenomen förändras över tid är det inte möjligt eller ens önskvärt att bedöma reliabilitet utifrån om huruvida en undersökning kan upprepas med samma resultat flera gånger eller inte. Gunnarsson (2002) menar att pålitlighet i kvalitativ forskning handlar om huruvida datainsamling görs på ett följsamt sätt vid intervjuer och om forskaren redogör för sin förförståelse (avsnitt 4). Som jag tidigare nämnt sökte jag sträva efter att styra det empiriska materialet i så liten utsträckning som det var möjligt inom ramen för uppsatsens syfte. Genom att jag valde semi-strukturerade intervjuer var det även möjligt att följa informanternas resonemang och ställa följdfrågor. Datasamlingen kan dock ha påverkats av att jag vid det första intervjutillfället hade mindre erfarenheter av att intervjuar än vid senare tillfällen. För varje intervju ökade dessutom min förförståelse och mina kunskaper inom området, vilket kan ha påverkat datainsamlingen.

Bryman menar att validitet handlar om man undersöker det fenomen som man tänkt studera. Termen tillförlitlighet används av vissa kvalitativa forskare för att beskriva den interna validiteten. Tillförlitlighet uppnås om det finns en överensstämmelse mellan de observationer som görs och de teoretiska idéerna som utvecklas (Bryman 2001, s.257). Jag menar att det finns en sådan koppling i min uppsats. Valet av sociokulturell teori gjordes för att det visade sig under intervjuundersökningen att sociala aspekter hade stor betydelse för informanter under utbildning och vid informationssökning och -användning. Ytterligare en aspekt av validitet är den externa validiteten även kallad överförbarhet. Det är problematiskt i kvalitativ forskning på grund av att resultaten inte kan generaliseras till andra sociala sammanhang.

6 RESULTATREDOVISNING

I denna del av uppsatsen redovisar jag resultatet från intervjuundersökningen. Först presenteras informanterna var för sig i avsnitt 6.1. Därefter redogör jag för studenternas uppfattningar parallellt inom ett tema (se 5.3) Tre övergripande teman har konstruerats utifrån uppsatsens syfte. I avsnitt 6.2 behandlas studenternas syn på sin informations-sökning och –användning. Därefter tar jag upp deras förhållningssätt till information i avsnitt 6.3. Slutligen redogör jag i avsnitt 6.4 för vad de har berättat om sin utbildning.

6.1 Presentation av informanter

I följande avsnitt presenteras informanterna. Först introduceras studenter i årskurs fyra, därefter studenter i årskurs fem. Studenterna presenteras utifrån sitt konstnärliga arbete samt utifrån vart de befinner sig i sitt examensarbete. Anne är 27 år gammal och går i fjärde årskursen på magisterutbildningen. Hon arbetar för tillfället med ett konstprojekt där hon använder sig utav lin. Hon har jobbat med det sedan fem år tillbaka parallellt med andra projekt. I det har hon utgått från måleriet, då hon tidigare jobbat mycket med det. Från att ha målat på målarduk övergick hon till att brodera direkt på duken, för att slutligen göra själva målarduken. Materialet som målardukar är gjorda av är just lin. Numera har hon vidgat projektet till att omfatta även andra aspekter av lin. Hon berättar att hon inte längre intresserar sig för själva materialet. Det är snarare hennes personliga väg till lin som hon vill utforska. Hennes arbete består därför av att följa ledtrådar. Det har lett henne till Värmland och Canada och till många olika möten med främmande människor. Troligtvis kommer hon att fortsätta med detta projekt även under examensarbetet. Anne gör omfattande research och har börjat samla allt material i en bok som hon kallar sökandet efter linet. I den skriver hon ner alla möten och allt som hänt genom lin. För närvarande har hon samlat in extremt mycket material i form av foto, vävstolar, lin, ull och material från resor.

Andreas är 48 år gammal och går fjärde året på utbildningen. Han har inte börjat fundera på examensarbetet ännu. De medier han använder sig utav är skulptur, teckning och film. I sitt konstnärliga arbete har han ett undersökande förhållningssätt. Han plockar isär saker och bygger ihop dem igen. För att kunna göra det tar han ofta kontakt med olika tillverkare för att få kunskaper om materialkonstruktion. I sitt konstnärliga arbete tillämpar han dessa kunskaper och vidareutvecklar dem. Vidare berättar Andreas att han är intresserad av att undersöka vad vardagliga föremål representerar och att skapa berättelser om dem. I den processen finns en spänning mellan fiktion och verklighet. Han leker ofta med den vetenskapliga biten och förhåller sig till den i sina arbeten. Han visar en teckning som är ett exempel på ett sådant arbete. Den består av massor av blyertsstreck komponerade med mer eller mindre täta mellanrum i intervaller. Runt omkring dessa fält finns en ram med uträkningar av hur stora områdena är. Dessa siffror och streck flyter ihop till en vacker yta. Under arbetsprocessen har han systematiskt prövat hållfastheten i olika graderingar på blyertspennor. Han menar att han bedriver ett slags pseudovetenskap när han gör dessa tester.

Lisa är 34 år och har gått ut fjärde året på magisterutbildning. Just nu är hon mammaledig, men hon ska återuppta studierna till hösten. Hon har börjat fundera omkring vad hon ska göra för examensarbete, men hon vet ännu inte exakt vad det ska handla om. Innan hon kom till konsthögskolan hade hon enbart hållit på med måleri. Under utbild-

ningen har hon breddat sin inriktning och jobbar nu även med foto, måleri och video. Numera väljer hon det medium som passar bäst för ett konstprojekt. Hennes konst behandlar bland annat historia och kanske särskilt familjehistoria. I ett tidigare verk har hon arbetat med ett fotografi av sin morfars familj taget i mitten av 1800-talet. På fotot är det en person som har blivit bortraderad. Den bilden har använts för att göra en teckningsinstallation i vilken hon har kombinerat måleri, foto och teckning. Installation är gjord som ett slags pussel, där varje bit har olika nyanser av vitt och skuggan är tecknad i blyerts.

Eva är 29 år gammal och går femte året på utbildningen. Hon använder sig framförallt av måleri och teckning, men även en del av grafik. Teckningarna gör hon i stort format, medan målningarna är av mer blandade storlekar. Hon jobbar mycket med form och ytor och bilderna förmedlar ofta en historia. Hennes konst handlar mycket om tillstånd som hon vill ta tillvara. Eva har haft sin examensutställning i skolans galleri. Den bestod av tre stora teckningar och sex målningar. I det gestaltar hon tillstånd som man kan befinna sig i före en stor förändring sker, vid exempelvis tidpunkten för ett stort val. Uttrycket är delvis figurativt, då det finns saker som man kan känna igen i framställningen. Bilderna förmedlar något skrämmande i det som verkar väldigt lugnt och stilla. Lisa har i sitt konstnärliga arbete framförallt inspirerats av verkliga miljöer samt speciella situationer. Hon parafraserar i sina verk upplevda känslotillstånd och erfarenheter.

Linnea är 36 år och går i femman. I grunden är hon fotograf, men numera jobbar hon även med video och ljudinstallation. Hon är ofta ute efter att förmedla något subliment vackert. Hon har haft sin examensutställning. I den byggde hon upp ett mindre rum inuti ett rum, för att det skulle bli en bra ljudresonans. Själv kallade hon rummet för ett ljudlandskap. I rummet projicerade hon en film på mjölkat glas. Då materialet inte släpper igenom något ljus kunde filmen visas på både sidor. Hon ville i verket förmedla upplevelsen av att vara under vattnet eller att ligga i mammas mage. Tanken var att skapa ett rum för ett meditativt tillstånd, där man kunde sitta och ta det lugnt. En av grunderna för examensarbetet var samarbete. Exempelvis gjorde hon ljudet tillsammans med en ljudtekniker och byggde upp rummet med ytterligare andra personer. Hon tycker att detta arbetsätt är mer givande än att lära sig allt på egen hand. I arbetsgruppen var hennes roll att förmedla sina visioner och idéer till andra samt att se till att samarbetet fungerade.

Ola är 32 år gammal och går femte året på utbildningen. Innan han kom till konsthögskolan jobbade han som konstkritiker och han har även undervisat i samtidskonst på en folkhögskola. Under utbildningen har han jobbat med konceptuell konst. Oftast har han en färdig idé innan han startar med det konstnärliga utförandet. Under själva arbetsprocessen finns därför lite utrymme för kreativitet. Det är enbart på idéstadiet som det finns ett sådant element. Medierna han använder sig utav är oftast ljud och/eller bild. Tidigare har han även inkluderat längre texter som en del av sina verk. Han har även experimenterat med olika roller för skrivande och låtit texter bli helt subjektiva och irrelevanta. Men under sista året har han enbart skrivit kortare texter. Ola har ännu inte haft sin examensutställning. I den ska han visa tre separata verk. Ett av dessa verk är en triptyk i form av ett ljudverk. I första delen av det har han stulit tystnad från pauser i låtar, i vilket han parafraserar ett tyst verk av John Cage. I andra delen har han stulit

publikljud från konserter och i det tredje oväsendet från slutet av låtar. I verket behandlar han copyright frågor och upphovsrätten. Han menar att lagstiftningen inom dessa områden inte har någon koppling till realiteten. Examensprojektet innehåller ytterligare två konstverk.

Moa är 33 år gammal och går femte året på utbildningen. Under de senaste åren har hon framförallt använt sig av video, men även av ljud och skulptur. I sin konst är hon intresserad av det existentiella rummet. Tidigare har hon även undersökt samhällsstrukturer utifrån ett feministiskt och postkolonialt perspektiv, men det har hon släppt på senare tid. Moa har haft sin examensutställning. Verket handlar om ansiktet eller olika delar av ansiktet. Under det konstnärliga arbetet inspirerades hon bland annat av Levinas begrepp ansiktet. Hon har även gått på filosofi-föreläsningar utanför konsthögskolan. Trots att hon läser mycket teori menar hon att hennes verk inte enbart är idébaserade. Även om hon har några slags idéer när hon startar ett konstprojekt förändras de efter hand, då hon låter sig vägledas av det visuella uttrycket.

6.2 Informationssökning och informationsanvändning

I denna del av uppsatsen redogör jag för vad studenterna har berättat om sin informationssökning och –användning. I avsnitt 6.2.1 tar jag upp vilka ämnen som studenterna gör research inom för konstnärliga ändamål. Därefter beskriver jag i avsnitt 6.2.2 vilken betydelse som elektroniska - och informella källor har vid informations-sökning och –användning i det konstnärliga arbetet och för att hålla sig uppdaterade inom konsten. I följande avsnitt 6.2.3 skildrar jag vilken sökmetod som deltagare föredrar. Vidare tar jag upp vad som vägleder dem när de väljer ut information i avsnitt 6.2.4 och vilken betydelse de ger inspiration vid informationsanvändning i avsnitt 6.2.5.

6.2.1 Research

Under intervjuerna ställer jag frågan *Vad för slags information använder du dig av för konstnärliga syften?* Studenterna berättar att de gör research inom olika ämnesområden som är konstrelaterade och som inte är det. Dessutom menar de att intresseinriktning kan variera från ett konstprojekt till ett annat. Andreas och Eva läser framförallt skönlitteratur för att hämta inspiration i det konstnärliga arbetet. Andreas säger att han tycker om att koppla korta berättelser till sin konst och han läser därför mycket prosa. Utöver det använder han litteratur om samtidskonst, konstteori och teknik. Hans research består även av att han tar kontakt med personer som har specialkunskaper inom olika områden. Även Eva använder sig mycket av skönlitteratur och dessutom läser hon poesi samt litteratur om samhällsfrågor. Däremot använder hon i liten utsträckning litteratur om konst.

De övriga studenterna menar att de är intresserade av olika ämnesområden. Linnea berättar att hon har gjort research om det sublimala, tid, kommunikation och konst. Men hon är även intresserad av ämnena psykologi och barnpsykologi. Dessutom lyssnar hon mycket på musik och tittar på film. Under examensarbetet fick hon mycket inspiration till ljud från bland andra skräckfilmer och musik. Anne menar att hon gör tvärvetenskaplig research, då hon är intresserad av information som behandlar lin inom olika ämnesområden. Till exempel är hon intresserad av historia, religion och konst. Vidare säger Lisa att hon använder sig av populärvetenskaplig litteratur, såsom bland annat parapsykologi. Men hon är även intresserad av historia och särskilt hennes släkts

självbiografi. Hon berättar att hon läser mycket skönlitteratur och barn- och ungdomsböcker. Dessutom brukar hon läsa konstrecensioner och annan konstrelaterad information som hon hämtar från Internet.

Ola berättar att han gör omfattande research, men hans intresse varierar från ett konstprojekt till ett annat. Inför examensprojekt läste han bland annat lagstiftning om copyright frågor, medan han i ett tidigare projekt gjorde research i biologi, zoologi och konsthistoria. Han har även samlat på sig mycket kunskaper genom att resa till andra delar av världen och träffa konstnärer från andra länder. Dessutom berättar Moa att hon under examensarbete gjorde research i etik. Enligt henne är det viktigare att följa med i tänkandet än att hålla sig uppdaterad inom konst. Därför prenumererar hon på tidskriften *Glänta* och går på föreläsningar inom filosofi.

6.2.2 Informationssökning

Under intervjuerna ställer jag frågan *Vart söker du information för konstnärliga ändamål?* Enligt samtliga av informanterna görs informationssökning i elektroniska - och tryckta källor. Dessutom uppger en majoritet av studenterna att de använder sig av informella källor. Det som framförallt skiljer dem åt är hur de värderar olika källors betydelse. Vid informationssökning på Internet berättar samtliga av informanterna att de använder Google och att de är nöjda med sin informationssökning. De uppger inte att de använder sig av några databaser. Däremot förekommer det att studenterna går direkt till den webbsidan som de är intresserade av. Ola, Eva och Anne säger att de går tillväga på det sättet. Ola berättar att han söker ganska mycket på Internet. Enligt honom är det ett snabbt sätt att få tag på ungefärlig information. Men han använder även i viss utsträckning tryckta - och informella källor. Han är den enda av informanterna som säger att han kombinerar sökord vid informationssökning. Dessutom berättar Andreas och Lisa att de använder Internet mycket.

Moa, Anne, Linnea och Eva säger att de söker information på Internet, men att de inte gör det i första hand. Till exempel brukar Moa först söka upp litteratur som hon tidigare har läst, för att därefter göra sökningar på Google. Inte heller Anne börjar söka information på Internet. Trots det säger hon att hon gör det i ganska stor utsträckning. Utöver Google använder hon liksom Eva av webbsidor som behandlar konst. Eva säger dessutom att hon inte söker på Internet i lika stor utsträckning som de andra studenterna.

Anne, Eva, Andreas och Lisa säger att informella källor har stor betydelse i deras konstnärliga arbete. Anne berättar att hennes informationsökning handlar mycket om personliga kontakter. Hon börjar alltid söka efter personer som har något med lin att göra och det leder henne vidare till olika platser och andra länder. I likhet med Anne säger Eva att hon framförallt använder sig av informella källor. Hon använder ofta tips som hon fått av studiekamrater och kompisar vid informationssökning på Internet. Detta tillvägagångssätt har även Andreas. Han tycker om att involvera andra personer i sin konst. Han föredrar att skaffa sig specialkunskaper genom muntlig kommunikation. Under utbildningen har han på ett medvetet sätt sökt sig till andra personer för att lära sig olika saker. Även Linnea och Moa berättar att de valt att samarbeta med personer som är kunniga inom olika områden i sitt konstnärliga arbete. Linnea har gjort det under examensarbetet, medan Moa använde sig av den metoden i ett tidigare projekt.

Som svar på frågan *Hur håller du dig uppdaterad inom konst* får jag delvis annan information av studenterna än vid föregående intervjufråga. Det visar sig att informella källor har ännu större betydelse för studenterna när de söker information för att hålla sig ajour med konsten. Samtliga sju informanter säger att de främsta informationskällorna vid sådan informationssökning är studiekamrater, lärare, konstvänner och andra konstnärer. Med dem kan de diskutera konst och få värdefulla tips om konstnärer, samt ta reda på vad som händer inom konstvärlden för tillfället. Flera av studenterna nämner dessutom att skolan är en viktig informationskälla då de får reda på saker under föreläsningar och ateljésamtal et cetera. Detta informationsflöde från skolan gör att vissa av studenterna menar att de knappt behöver söka någon information för detta ändamål på egen hand.

Men det finns även andra informationskällor som har betydelse när studenterna tar reda på vad som händer inom konsten. Tre av studenterna menar att de håller sig uppdaterade genom att söka information på Internet och genom att prenumerera på elektroniska nyhetsbrev. Utöver det säger fyra av dem att de använder sig av konsttidskrifter och/eller nyhetstidningar. Enligt flera av informanterna får studenterna även mycket värdefulla tips från skolan via e-post. Dessutom nämner enstaka personer radio, kulturnyheterna på tv samt utställningar. Det är även en person som inte är riktigt säker på om hon vill följa med på de senaste trenderna inom konst.

6.2.3 Tillvägagångssätt

För att ta reda på i vilken utsträckning som informanterna använder sig av browsing ställer jag frågan *Vet du oftast vad du letar efter?* Samtliga av studenterna talar i anslutning till detta om informationssökning på Internet. Även om svaren varierar kan jag urskilja vissa tendenser. En student berättar att hon inte alls vet vad hon letar efter, medan en annan säger att han oftast vet vad han letar efter. Övriga fem informanter går att placera in mellan dessa två ytterpoler. Det är bland dem vanligt att man vet på ett ungefär vad man söker efter. Av dem är det fyra av studenterna som beskriver fördelarna med att klicka sig vidare till andra länkar genom att använda sökmetoden browsing. Två av informanterna lyfter dessutom fram att informationssökning kan se olika ut beroende på vilken typ av konstprojekt de jobbar med.

Anne berättar att hon oftast inledningsvis inte vet vad hon letar efter. För det mesta har hon någon slags diffus idé om vad hon söker efter. Hon använder sökordet lin för att hon inte riktigt vet vad hon letar efter. Som jag tidigare nämnt är hon inte så intresserad av själva linet, utan av vart sökningar leder henne vidare till. Även Eva säger att hon oftast inte vet vad hon söker efter, men att hon har en aning om det. Och även om hon till en början tror att hon vet vad hon söker efter, händer det ofta att hon ändrar inriktning och klickar sig vidare till andra intressanta länkar. Samtidigt är hon noga med att poängtera att hennes tillvägagångssätt kan se olika ut vid olika konstprojekt.

Moa berättar att det i början av ett projekt kan vara svårt att veta vad hon letar efter. Hon ger flera exempel på hur hon börjat leta efter sådant som hon har läst tidigare. Utifrån det får hon sedan idéer om hur hon kan gå vidare. Dessutom menar hon att även om hon från början söker efter något specifikt är det lätt att tappa bort sig efter ett tag. Hon beskriver fördelarna med browsing enligt följande:

Kanske man klickar på något sen kommer man till något sen för det en vidare. Det är det som är så spännande att söka på nätet, man upptäcker saker man inte kunde förutse från början. (Moa)

Lisa och Linnea beskriver ett liknande tillvägagångssätt. Lisa säger att hon ibland vet vad hon letar efter, medan Linnea berättar att hon inte alltid vet vad hon letar efter. Båda två brukar kolla upp konstnärer som de har fått tips om från kompisar. Vid sådana tillfällen kan det hända att de snubblar över länkar som för dem vidare till saker som de ursprungligen inte letade efter. Vidare säger Lisa att hon ibland hittar saker som är mer intressanta än det som hon ursprungligen letade efter. Hon ägnar mycket tid åt att klicka sig vidare via länkar på Internet. Detta tycker hon är kul då hon därigenom upptäcker nya saker.

Som jag tidigare nämnt har Ola i de flesta projekt en färdig idé över vad han vill göra. I sådant fall vet han vad det är som han letar efter. Och ofta behöver han enbart information för att dubbelkolla uppgifter. Det är enligt honom nödvändigt då det finns så mycket felaktig information på Internet. Men Ola menar liksom Eva att informations-sökning kan variera mellan olika konstprojekt. Han nämner ett tidigare projekt där han jobbade på ett annat sätt än vad han brukar göra. Vid det tillfället hade han inte någon klar idé över vad han ville göra. Han bestämde sig därför för att börja göra research någonstans och han visste inte vad han letade efter. Just i det projektet var tanken att det skulle kunna få sprida sig åt alla håll. Han plockade därför information här och där från Internet och tillät sig att vara lite slarvig med källor. Under intervjuerna visar det sig att en av informanterna särskiljer sig från de övriga. Det är enbart Andreas som säger att han så gott som alltid vet vad han söker efter.

6.2.4 Urval av material

På frågan *Hur väljer du ut vilken information som du vill använda?* får jag varierande svar. Gemensamt för dem är dock att de väljer information som väcker deras intresse. Till exempel svarar Andreas kort och gott att han tar det som han tycker är intressant. Eva och Ola har ett liknande svar då de menar att de väljer intuitivt det som sätter i gång fantasin och tänkandet. Vidare tänker Moa efter vad det är som väcker hennes intresse. Hon beskriver det enligt följande:

Asså man, det är väl sånt som jag kanske har tänkt på någonstans men inte riktigt har formulerat ännu. Sen så hittar jag någonting och så bara ja det är precis det här. (Moa)

Ola menar att valet mellan källor ibland måste vara genomtänkt, men inte alltid. Exempelvis har han gjort ett projekt om fildelning som låg precis på gränsen mellan det lagliga och olagliga. Vid ett sådant arbete måste man vara helt säker på vad man gör och det är då viktigt att kontrollera att information stämmer. Vid sådana tillfällen besöker han biblioteket för att läsa lagtexter och referenslitteratur i vilken lagar tolkas. Enligt honom kräver vissa projekt att han är väldigt exakt, medan andra inte gör det. Han ger exempel på ett tidigare projekt där han inte var så noggrann med källor. I det skrev han en ostrukturerad semi-litterär text om vildkaniner i olika sammanhang. Till det hämtade han bland annat inspiration från tecknade serier. Det var då heller inte så noga om alla uppgifter var riktiga då projektet inte låg på gränsen till det olagliga.

Lisa menar att hon väljer ut den information som för tillfället verkar intressant. Enligt henne behöver den inte vara superrelevant. En del av det material som hon skriver ut och sparar kommer hon aldrig mer att titta på. Men hon har kvar det ifall hon får lust att gå tillbaka till det. Vidare säger Lisa att hon inte behöver vara så noga med källor, då hon inte behöver redovisa varifrån hon fått alla uppgifterna. Jag frågar henne då om hon inte litar mer på viss information och värderar den högre än annan. Hon svarar då följande:

Men alltså det är inte så mycket att lita på. Det är mer så ... dessutom är det sånt man vet, sånt som folk tycker är skräp, sånt som folk inte tror på. Det kanske just därför det är lockande. (Lisa)

Trots att hon inte värderar informationens användbarhet utifrån en källas pålitlighet anser hon att det är viktigt att vara medveten om vad för slags information som hon använder. Utöver detta tycker hon att det är viktigt att tänka på moraliska aspekter vid val av information, särskilt om hon involverar nu levande personer.

Anne säger att när hon väljer ut material försöker hon att inte tänka intressant och ointressant. Hon vill likställa information, så att hon inte värderar viss information som mer värd än annan. Därför tar hon all information som har någon koppling till lin oavsett vem det kommer ifrån. Det säger hon att hon kan göra då hon inte bedriver egen forskning om lin. När hon sedan funderar vidare på frågan säger hon att hon tar till sig den information som leder till en öppning i arbetet, i vilken det blir en intressant kontakt.

Vidare berättar Linnea att hon har funderat mycket över vad det är som gör att hon väljer viss information. Enligt henne är det olika faktorer som spelar in när hon väljer information. Hon beskriver enligt följande vad som påverkar hennes val vid informationssökning jämfört med när hon letar efter böcker på bibliotek:

Man går in och tittar, man ser ganska snabbt om det är något som tilltalar eller inte. Det handlar om synintryck. Det blir ju det om man tittar snabbt. Men om man går in till bibliotek då tar man ju på då så då är det någon blandning. Jag har tänkt mycket på det just det här med sinnena och så. (Linnea)

6.2.5 Användning av information i det konstnärliga arbetet

Informanterna resonerar under intervjuerna olika omkring frågan *Hur använder du dig av information i ditt konstnärliga arbete?* Fyra av dem tolkar det som en fråga om hur de använder information i sin konst. De säger att de framförallt använder information som inspirationskälla. De övriga studenterna talar om vilken roll som information spelar vid förmedling av konst.

Anne säger att hon använder det material som hon har samlat på sig som inspirationskälla. Den information som hon har sparat samt allt det som hon har gjort omger henne i ateljén samt hemma. Detta material kallar hon för produktavfall och det kommer hon antagligen inte att visa på examensutställningen. Istället funderar hon på att förmedla berättelser omkring det i form av en bok. Ann uttrycker en osäkerhet om vad hon ska ta in i sin konst enligt följande:

Jag jobbar och jobbar och jobbar. Jag gör hela tiden saker varje dag. När det tar steget till när det går igenom transformationen och blir konst det är svårt att veta när det är. Jag har själv problem med det här att definiera vad jag ska ta in och vad som ska vara mitt konstnärskap. För mig är det en väldigt stor fråga. Det är väl därför jag inte alltid känner att det kan bli en produkt. Utan allt det här andra som jag jobbat med så länge är det som är själva konstverket. (Anne)

Moa har en annan uppfattning än Anne om informationens roll i det konstnärliga arbetet. Moa menar att hon använder information som ett verktyg för att förstå något annat. Hon säger att hon gör research i etik, men att hennes arbete inte handlar om det. Arbetet blir något annat, då hon utgår från egen erfarenhet och sedan använder information för att begripa vad hon upplevt. När hon startar arbetet har hon en diffus idé över vad hon vill göra. Hon använder sedan information som inspirationskälla för att försöka förstå vad det är. Under arbetets gång förhåller hon sig till det som hon har gjort tidigare. Då utgår hon framförallt från det visuella och försöker koppla bort det som hon har läst. Det är ett medvetet val som hon har gjort för att hon inte är intresserad av att illustrera information. Hon säger dock att det är möjligt att det visuella kan vara omgjord information, men att det är svårt att säga på vilket sätt det skulle kunna vara det. Enligt henne finns det heller inget behov av att redovisa exakt varifrån information är hämtat då användningen av den i det konstnärliga arbetet är personligt färgat.

Lisa menar att hon använder information för att sätta igång fantasin. Det kan vara små fragment som stimulerar hennes tänkande. Eftersom detta är hennes syfte med informationsanvändning anser hon att hon kan förhålla sig fritt till information. Hon menar att hur hon uppfattar informationen ändå är subjektiv och att det är den personliga tolkning som är intressant. Hur andra tolkar den eller vilka tolkningar som kan anses rimliga är ointressant för henne. Då hon säger att hon använder information på detta sätt är det inte möjligt för någon annan att identifiera ursprungskällan. Men trots detta tycker hon själv att det är viktigt att veta vilka källor som hon hämtar inspiration från.

Andreas berättar att han oftast har en idé om vad han vill göra, men att inriktningen kan förändras under arbetets gång. Som jag tidigare nämnt har han i flera tidigare projekt samarbetat med personer utanför konstvärlden för att få praktiska kunskaper. De färdigheter han därigenom har fått använder han sedan i sin konst. På det sättet menar han att bearbetad information finns integrerad i materialkonstruktionen. Däremot menar han att det är svårt att säga hur han använder teoretisk information. Han inspireras av att läsa teori, av rådande konstklimate och genom att diskutera med andra.

Linnea och Ola beskriver sin informationsanvändning vid förmedling av konst. Exempelvis brukar Linnea numera bifoga en kortare text om sitt konstverk. Detta säger hon att hon gör för att vägleda betraktaren. Ola däremot berättar att han tidigare har adderat mycket information till sina verk. Enligt honom ville han förut tala om för betraktaren vad han ville förmedla med ett konstverk. Nuförtiden försöker han lämna verket mer öppet för tolkning. Han skriver fortfarande, men väljer numera att utelämna information. Istället låter han informationen vara det som själva verket representerar.

6.3 Förhållningssätt till information

I avsnitt 6.3.1 tar jag upp vilka förhållningssätt studenterna har till information. Därefter redogör jag i avsnitt 6.3.2 för vad studenterna anser är karaktäristiskt för ett konstnärligt förhållningssätt jämfört med ett vetenskapligt. Slutligen förs studenternas synpunkter på konstnärlig forskning fram i avsnitt 6.3.3.

6.3.1 Informanternas förhållningssätt till information

På frågan *Vad har du för förhållningssätt till information?* svarar samtliga av studenterna att det är viktigt att ha ett kritiskt förhållningssätt. Moa och Linnea talar om sina förhållningssätt till information i relation till mediasamhället. Enligt dem finns det så mycket oväsentlig information som är snedvriden. Linnea menar att det därför är svårt att avgöra vilken information som man kan lita på. Dessutom berättar Moa att hon medvetet väljer bort viss information för att kunna koncentrera sig på det hon tycker är viktigt. Enligt henne är det annars lätt att bli dränkt i mediernas informationsflöde.

Anne och Lisa tycker båda att det är viktigt att ha ett kritiskt förhållningssätt till information. De anser därför att det är viktigt att känna till vad för slags information de använder sig av. Men de strävar efter att inte värdera information utifrån en källas pålitlighet. Som jag tidigare nämnt har Lisa gjort research inom populärvetenskaplig litteratur, trots att hon vet att många anser att det är skräplitteratur. Och Anne menar att det är viktigt att behandla all information som likvärdig. I hennes konstnärliga arbete värdesätter hon information som hon fått från en gammal kvinna som väver lika högt som det som står skrivet i bibeln.

Andreas berättar att han tidigare hade ett okritiskt förhållningssätt till information. Förut ansåg han att det som stod skrivet i böcker var fakta. Nuförtiden förhåller han sig mer kritisk till information. Han menar att det har blivit svårare att avgöra vilken information som man kan lita på sedan Internets uppkomst.

6.3.2 Ett konstnärligt förhållningssätt jämfört med ett vetenskapligt

Under intervjuerna ställer jag frågan *Vad anser du är karaktäristiskt för ett konstnärligt förhållningssätt till information jämfört med ett vetenskapligt?* Av samtalen framgår det att samtliga av studenterna anser att det finns stora skillnader mellan ett konstnärligt och vetenskapligt förhållningssätt. Till exempel menar flera av informanterna att det finns ett friare utrymme för kunskapssökande inom konsten. Enligt Anne visar det sig i konstnärers förhållningssätt till information. Hon menar att konstnärer inte använder information som fakta, utan för att göra konst. I princip kan de göra vad de vill med information, så länge de inte skadar någon annan. Även Linnea talar om att konsten förhoppningsvis har en friare version av kunskap. Sedan säger hon att hon inte vet om det är så stor skillnad längre, då gränserna mellan konstvärlden och den akademiska världen håller på att suddas ut.

Moa och Ola resonerar kring vad de tycker utmärker ett konstnärligt förhållningssätt. Enligt Moa använder konstnärer information på ett annat sätt än många andra. Hon menar att de inte sammanfattar information på ett vanligt sätt. Istället plockar de ut en detalj som fascinerar och fäster uppmärksamheten runt omkring den. Ola har en annan infallsvinkel än Moa på det. Enligt honom är det möjligt att uttrycka saker konstnärligt som inte går att kommunicera på något annat sätt. Han menar att det karaktäristiska för

konsten är att den befinner sig i ett slags mellanregister. Detta beskriver han på följande sätt:

Konsten är inte det tydligaste mediet va, däremot har det något just i otydligheten, att den kan lägga sig mellan två sanningar. Utan det i konsten finns möjligheter att säga både ja och nej samtidigt /.../ Det blir inte information utan det kan vara något annat som innehåller två versioner samtidigt, utan att det egentligen är fel. (Ola)

Enligt Ola är det inte heller möjligt att föra motsägelsefulla resonemang vid akademiskt uppsatsskrivande utan att det bedöms som felaktigt. Vidare säger han att viss information kan vara väldigt bra som en öppning för ett konstverk. Men information fungerar snarare som en ingång än som en slutpunkt för konstnärer.

Även Anne, Moa och Lisa lyfter fram skillnader i behandlingen av information vid uppsatsskrivande. Enligt Anne finns det stora skillnader i sättet att hantera information bland konststudenter och andra universitetsstudenter. Hon har tidigare läst på universitetet. Det var då extremt viktigt att veta varifrån information kom och att redovisa källor. Det var heller inte möjligt att ha några personliga åsikter. På nuvarande konstutbildning däremot är det möjligt att föra fram personliga tankar i uppsatsen.

Lisa är inne på en liknande tankegång som Anne, då hon säger att konstnärer jämfört med akademiker inte behöver förhålla sig lika korrekt till information. Det finns heller inte lika tydliga regler för hur saker och ting ska genomföras eller för vilken form det ska ha. Hon menar dock att det håller på att förändras i och med Bologna processen. I enlighet därmed införs successivt tydligare krav på vad de ska klara av samt nya regler för textframställning. Detta gäller dock inte nuvarande magisterstudenter i lika stor utsträckning som efterföljande årskurser. Men i viss mån gäller nya regler för textframställning, då nuvarande studenter i årskurs fem i sin bakgrundstext ska redovisa referenser och ha med en källförteckning.

Även Moa ger exempel på skillnader vid uppsatsskrivning. Hon menar att man vid författande av en akademisk text på universitetet utgår från ett syfte, vilket styr undersökningen och gör att man redan på förhand vet ungefär vad för slags resultat man vill ha. Enligt henne går inte den konstnärliga processen till på det viset. Hon menar i likhet med Lisa att det för universitetsstudenter finns mycket fler regler för vad för slags information man får använda och på vilket sätt den ska användas. Men samtidigt säger hon att det inte är så fritt som man kan tro för konstnärer heller. Även inom konsten finns regler som man måste förhålla sig till, men dessa är kanske inte lika uttalade. Hon nämner till exempel att det är vissa saker som man måste känna till för att kunna delta i diskussionerna.

Även Andreas resonerar omkring skillnader mellan ett konstnärligt och vetenskapligt förhållningssätt. Han menar att det finns en större frihet i konsten än i den övriga akademiska världen. Enligt honom kan man i konsten bryta mot regler och skapa en egen uppsättning av regler. Det finns inte samma slags krav på konstnärer som det finns på studenter i den akademiska världen. Efter det säger han i motsats till vad han strax innan sagt att det inte finns någon större frihet inom konsten. Friheten är enligt honom förrädisk, då det finns många regler även inom konsten. Det är dock svårt att sätta fingret på vad det är då dessa ofta är implicita. Enligt honom är det viktigt att känna till

reglerna för att få tillträde till konstvärlden. Till exempel nämner han att det gäller det att synas i rätt sammanhang och att ha rätt kontakter för att få ställa ut.

6.3.3 Synsätt på konstnärlig forskning

Studenterna resonerar olika kring frågan *Hur ser du på att skolan bedriver konstnärlig forskning?* Två av informanterna är positivt inställda, tre är kluvna och en negativ. Anne och Linnea tycker att konstnärlig forskning är intressant, även om de inte vet så mycket om den. För Anne är den intressant för att två skilda traditioner i den kan mötas. Även Eva har en öppen inställning till forskning, då hon ser den som en del av konstens mångfald. Detta uttrycker hon på följande sätt:

Den samtida konsten idag är som ett svampmuseum. Den bara breder ut sig mer och mer. Det kan se så väldigt olika ut. Forskning kan vara när man går bort från det här vita rummet och vita boxen. (Eva)

Vad hon syftar på med uttrycket den vita boxen och det vita rummet antar jag är traditionell konstförmedling på konstmuseer och gallerier. Forskning kan enligt en sådan syn vara ett alternativt sätt att arbeta med konst. Enligt henne finns det flera konstnärer som bedriver konstnärlig forskning. Hon tycker att många performance artister gör det då de förmedlar konst på ett annat sätt och ofta i andra sammanhang än traditionell konstförmedling. Dessutom menar hon att konstnärer som deltar i samhällsdebatter och experimenterar med konst tangerar forskning.

Moa, Lisa och Andreas förhåller sig delvis tvivlande till vad konstnärlig forskning kan ge. Andreas ställer sig frågande till hur en sådan kan se ut. Han undrar om det är möjligt att mäta konstnärlig forskning utifrån samma grunder som annan typ av forskning. Han tror att det kan vara svårt, då det finns stora skillnader mellan konstnärlig utbildning och annan akademisk utbildning. Enligt honom finns det en risk att konsten förlorar sin egenart om den måste anpassa sig alltför mycket efter regler som gäller för annan forskning. Men samtidigt ser han konstnärlig forskning som en möjlighet. Han menar att den kan ge enskilda konstnärer tid till fördjupning.

Även Lisa är kluven till att det bedrivs forskning på konstnärliga grunder. Enligt henne finns det en risk att det konstnärliga utrymmet blir begränsat, då man binder upp sig på att följa vissa procedurer. Det finns i en sådan en begränsning av vad som är tillåtet att göra. Samtidigt säger hon att det kan vara intressant, men att det inte behöver vara det. Enligt henne passar det sättet att arbeta på en del, men inte andra. Hon tycker att om några vill jobba på det viset så ska de också få göra det. Även Moa är skeptisk till konstnärlig forskning. Hon menar att etableringen av en konstnärlig forskning kan ses som en parallell utveckling till att det har blivit allt viktigare för konstnärer att kunna uttrycka sig verbalt muntligt och skriftligt.

Den som är mest negativ till konstnärlig forskning är Ola. Han menar att det delvis handlar om en prestige fråga, då svensk konsthögskoleutbildning vill hävda sig internationellt. Dessutom finns det i detta projekt en strävan efter att likställa konstnärlig utbildning med annan akademisk utbildning. Enligt honom är konstnärlig forskning ett omöjligt projekt för att det inte går att forska inom konst utifrån vetenskapliga grunder. Han anser att det är omöjligt att likställa konstnärlig verksamhet med

forskning. Det är något annat, men det är inte mindre värt. Det beror enligt honom på att forskning förutsätter ett ja eller ett nej och en strävan efter objektivitet. Trots det menar han i likhet med Andreas att forskning kan vara en möjlighet för vissa konstnärer, då det ger dem tid till fördjupning.

6.4 Utbildning

Studenterna menar att syftet med utbildningen är att ge dem kunskaper i gestaltning, teknik och konstteori så att de kan utvecklas konstnärligt. Enligt dem ligger undervisningens fokus på att handleda dem i det konstnärliga arbetet. De menar att de ägnar den största delen av tiden på skolan åt egna konstnärliga projekt.

I avsnitt 6.4.1 redogör jag för studenternas beskrivningar av undervisning och examination. Då jag under intervjuerna fick likvärdiga upplysningar från intervjudeltagarna skriver jag enbart ut vem som har lämnat uppgiften om den kommer från mindre än tre av informanterna. Avslutningsvis behandlar jag i avsnitt 6.4.2 studenternas uppfattningar om vad utbildningen har gett dem.

6.4.1 Undervisning och examination

För att ta reda på hur utbildningen är upplagd ställer jag frågan *Vad får ni för undervisning?* Studenterna berättar att undervisningen är uppdelad i tre delar: den består av praktiska kurser, samtal och diskussioner, samt teoriföreläsningar. Ola och Moa berättar att den praktiska delen består av workshops och tekniska kurser. På dessa kurser har de fått övning i hur man använder olika verktyg och teknisk utrustning. Till exempel har skolan haft kurser om videoredigering, Photoshop eller litterär gestaltning. Vidare säger Anne att undervisningen på workshops skiljer sig från tekniska kurser såtillvida att de har en mer konstnärlig inriktning i tillägg till de praktiska momenten. Enligt studenterna är tekniska kurser och workshops valfria och eleverna anmäler sig själva på dem. Undervisningen sker i mindre grupper omkring 10-12 personer.

Studenterna berättar att samtalet är ett viktigt moment av undervisningen. De får individuell handledning vid ateljésamtal med ansvarslärare. Dessutom deltar de i gruppdiskussioner som han/hon leder. Vidare kan de enligt Moa och Ola anmäla sig på ateljésamtal med gästlärare och gästkonstnärer när de kommer på besök. Utöver undervisning i samtalsform håller lärare och gästkonstnärer i föreläsningar om konstens teori och idéhistoria. Flera av studenterna anser att de får för lite teoriundervisning, då de haft det som mest en gång i veckan. Då föreläsningar inte ges kontinuerligt får de på eget initiativ söka sig till andra institutioner. Moa berättar att skolan skickar ut förslag på intressanta föreläsningar utanför den egna konsthögskolan via e-post. Dessutom anordnar skolan en studieresa varje år.

Studenterna menar att den största delen av undervisningen är frivillig. Men det finns även obligatoriska moment som de måste vara med på. Enligt Lisa ska de vara med på en vårutställning varje år och hålla ett föredrag om sin konst två gånger per år. Dessutom berättar studenterna att ateljésamtalen med ansvarsläraren samt vissa teoriföreläsningar är obligatoriska. Enligt Eva och Andreas har de även haft en obligatorisk skrivarkurs i årskurs tre.

Under intervjuerna ställer jag frågan *Hur examineras ni?* Studenterna berättar att examination består av två delar, dels en examensutställning, dels en mindre uppsats. På examensutställningen visar de det konstprojekt som de har arbetat med under magisterutbildningen. Utställningen värderas som helhet utifrån det konstnärliga arbetet och presentationen i rummet.

Därutöver ska studenterna skriva en bakgrundstext, i form av en mindre uppsats på omkring fem sidor. Texten ska innehålla vissa moment vilka studenterna fått information om muntligen. I den ska de enligt Ola och Linnea beskriva sin konst samt placera in den i ett konstnärligt sammanhang och relatera den till samtidskonsten. Flera av studenterna berättar dessutom att de ska visa vad de influerats av genom att använda sig av referenser till konstnärliga influenser och teori. Utöver det ska de enligt Linnea och Eva beskriva hur de har utvecklats konstnärligt, genom att blicka tillbaka på några äldre verk. Dessutom berättar Eva att de ska beskriva i vilket rum de ska förmedla sin konst i. Uppsatsen motsvarar enligt studenterna inte andra akademiska uppsatser. Även om de ska använda sig av referenser, så utgår de från vad de influerats av i sitt eget konstnärskap. Linnea och Ola menar därför att uppsatsskrivandet är personligt färgat.

6.4.2 Studenternas uppfattning om vad utbildningen ger dem

För att ta reda på hur studenterna uppfattar utbildningen ställer jag frågan *Vad ger skolan dig som du inte skulle kunna få på andra sätt?* Vid en jämförelse mellan svaren visar det sig att samtliga av informanterna värderar sociala aspekter högt. De menar att utbildningen framförallt gett dem en möjlighet att skaffa sig ett större socialt nätverk. Genom skolan träffar de andra som håller på med konst och de blir därigenom en del av ett konstsammanhang.

Därutöver säger Anne, Lisa, Moa och Eva att skolan ger dem tid till att få hålla på med konst på heltid. Vidare nämner Anne, Linnea och Lisa att utbildningen är bra för att den ger dem status. Enligt dem finns det större chans att de får ställa ut om man har en magisterexamen. Linnea menar att de genom att ha en sådan blir en del av "konsthögskoleklicken" (Linneas uttryck). Enligt henne kan man därigenom bygga upp ett större socialt nätverk som består av andra konsthögskolestudenter och konstnärer. Genom att vara en del av ett större konstsammanhang kan man bilda sig en uppfattning om hur konstvärlden fungerar utanför skolan.

Ola och Anne berättar även att skolan ger dem möjlighet att resa. Genom studieresor kan de få en inblick i hur konsten ser ut i andra delar av världen. Ola säger även att han har rest själv till olika platser, då han fått stipendier från skolan till det. Genom dessa resor har han kunnat knyta kontakter med konstnärer i andra länder. Utöver detta uppger flera av informanterna en rad andra fördelar med utbildningen, däribland att undervisning ger dem input, samt att de får tillgång till en egen ateljé och teknisk utrustning.

Dessutom menar två av studenterna att de under utbildningen har förändrat sitt sätt tänka. Ola berättar att han har blivit mer cynisk. Enligt honom ser man fler och fler baksidor ju mer man lär sig inom ett område. Innan han började på utbildningen hade han en större tilltro till att det fanns några högre ideal. Han menar att ju mer insyn han har fått, desto mer har han insett att allt hänger på sociala nätverk. För att nå ut med sin konst gäller det att känna rätt personer och kunna marknadsföra sig själv i rätt samman-

hang. Vidare berättar Linnea att hon tidigare hade en romantisk bild av konstnären, men att hennes synsätt har förändrats under utbildningen, då hon fått insyn i konstvärlden. Exempelvis tar hon upp hur ”konstnärsklicken” fungerar i Sverige, i vilken etablerade konstnärer ger stipendier till varandra. Dessutom ifrågasätter hon vad en konstnär kan göra idag och säger att det enda alternativet är att bli egen företagare. Att vara fri konstnär och samtidigt egen företagare tycker hon inte går ihop. Dessutom berättar hon att hon tycker att det är lite märkligt att de utbildas till fria konstnärer inom en institution. Varefter hon förklarar att man måste ha en magisterexamen för att kunna göra något som konstnär. Hon tycker dock att det är tröttsamt att det finns så många rätt saker. Det gäller att ha rätt utbildning och rätt kontakter et cetera. För att kunna överleva som konstnär gäller det att spela korten väl och samtidigt se till att inte bli marionetten.

7 ANALYS OCH DISKUSSION

I denna del av uppsatsen analyserar jag resultat av intervjuundersökning utifrån uppsatsens syfte och frågeställningar och mina teoretiska utgångspunkter samt relaterar den till tidigare forskning och kapitlet en introduktion till det konstnärliga området. Dispositionen i detta kapitel utgår från uppsatsens frågeställningar.

Först analyseras studenternas uppfattningar om vad utbildningen och konsthögskolesammanhanget gett dem i avsnitt 7.1. Därefter görs en analys av studenternas uppfattningar om sin informationssökning och –användning i avsnitt 7.2. Sedan analyseras konsthögskolestudenters syn på vad som skiljer ett konstnärligt förhållningssätt från ett vetenskapligt i avsnitt 7.3. Slutligen jämförs studenternas tillvägagångssätt vid informationssökning med Kuhlthaus modell över informationssökningsprocessen i avsnitt 7.4.

7.1 Vad anser konsthögskolestudenter att utbildningen ger dem?

I detta avsnitt görs en analys av studenternas syn på utbildningen utifrån Säljöperspektiv på lärande. Jag utgår från vad studenterna berättat om sitt eget konstnärliga arbete, undervisning och sammanhangets betydelse. Enligt dem har utbildningen gett dem möjlighet att utvecklas konstnärligt i samspel med andra konststudenter, lärare och gästkonstnärer. De menade att centrala moment av undervisningen har skett i samtalsform, vid ateljésamtal och gruppdiskussioner. Vid dessa tillfällen har studenterna fått möjlighet att öva upp sin förmåga att verbalisera sin konst. Därutöver har de kunnat delta på praktiska kurser, i vilka de framförallt fått teknisk vägledning och övning. De har även haft möjlighet att gå på föreläsningar inom konstens teori och idéhistoria. Enligt flera av studenterna har sådan undervisning givits som mest en gång i veckan under den 5-åriga utbildningen. Det menar jag visar på att undervisningsformer skiljer sig från många andra universitetsutbildningar. När exempelvis studenter utbildas i humanistiska och samhällsvetenskapliga ämnen är ofta föreläsningar huvudmomentet. På den konsthögskoleutbildning som de intervjuade studenterna går på har föreläsningar enbart utgjort en liten del av undervisningen. Tonvikten av undervisningen har istället varit inriktad på att vägleda studenter vid sökandet efter kunskaper i det egna konstnärliga arbetet.

Säljö menar att kommunikation föregår lärande. Enligt honom lär vi oss hur vi ska tänka och agera ändamålsenligt genom ett samspel med omgivningen och kulturella redskap (Säljö 2005, s.20). Enligt ett sådant synsätt kan studenters deltagande i ett konsthögskolesammanhang och användning av tekniska hjälpmedel ses i termer av ett lärande. Till exempel har de intervjuade studenterna berättat att de fått övning i att använda olika slags fysiska redskap (se 4.1), i form av verktyg och annan teknisk utrustning under praktiska kurser. Enligt flera av dem har de även fått kunskaper genom ett samarbete med personer som har praktiska specialkunskaper inom olika områden. Vid ateljésamtal, gruppsamtal och andra sociala aktiviteter har studenterna fått övning i att använda intellektuella redskap (se 4.1).

Under intervjuerna berättade studenterna att de den största delen av tiden på skolan har jobbat självständigt med egna konstnärliga projekt. Enligt dem har en stor del av undervisningen varit frivillig. De har själva fått anmäla sitt intresse på vissa kurser. Det visar på att studenterna har kunnat påverka sin utbildning i stor utsträckning. Dessutom har informanter sökt kunskaper på egen hand. Under intervjuerna berättade samtliga av studenterna att de gjort research till det egna konstnärliga arbetet. Karlsson (2002) har kommit fram till liknande resultat. Han har visat att konsthögskolestudenter till skillnad från studenter på många andra universitetsutbildningar kunde välja vilka kunskaper de ville ha (Karlsson 2002, s.149). Även Day & McDowell (1985) har behandlat detta ämne (se avsnitt 3.2). De menade att konst- och designstudenter valde själva vad de ville studera utifrån personliga intressen. Enligt dem förväntades de därför ta ett stort ansvar för det egna lärandet (Day & McDowell 1985, s.35).

Utifrån resultatet i intervjuundersökning drar jag slutsatsen att det på informanternas konsthögskola finns andra utbildningsideal än vid traditionell katederundervisning. Då undervisningen har syftat till att utbilda studenterna till fria konstnärer, värderades studenternas självständighet vid sökande efter kunskaper i det konstnärliga arbetet högt. Samtidigt har stor vikt lagts vid deras kommunikativa förmåga, då de fått kontinuerlig övning i att tala om sin konst i dialog med lärare, andra studenter och konstnärer. Dessutom har undervisning i praktiska moment skett i mindre grupper, i vilka det funnits möjligheter att samarbeta med andra för att lösa praktiska problem.

Säljö menar att vi inte bör begränsa synen på lärande till att enbart se det som ett resultat av undervisning. Enligt detta synsätt bör vi inte underskatta sociala aspekters betydelse i ett utbildningssammanhang. Genom att studenterna har ingått i ett konsthögskolesammanhang har de fått mycket input utöver undervisning. Faktum är att när jag frågade informanterna vad de tyckte att utbildningen hade gett dem så hamnade själva undervisningen långt ner på listan. Däremot var det för samtliga av studenterna mycket viktigt att de på skolan fick tillfälle att skapa ett socialt nätverk. Genom utbildningen har de fått möjligheter att träffa andra blivande konstnärer. Flera informanter menade även att de genom att ha en magisterutbildning kunde få högre status i konstvärlden. Därigenom var det enligt Linnea möjligt att bli en del av "konsthögskoleklicker". På detta vis kunde de skapa ett större socialt nätverk bestående av studenter som gått på andra konsthögskoleutbildningar eller studerat tidigare på samma skola. Genom att vara en del av ett större konstsammanhang var det möjligt för dem att bilda sig en uppfattning om hur konstvärlden fungerade utanför skolan.

Vilka uppfattningar har studenter om sin informationssökning och –användning?

I det här avsnittet analyseras studenternas uppfattningar om sin informationssökning och –användning. I avsnitt 7.2.1 tar jag upp hur de ser på sin användning av elektroniska källor. Jag beskriver vilket sökverktyg som de använder sig av och hur de upplever sin informationsanvändning. Dessutom belyses kommunikationens betydelse vid informationssökning. Jag visar att studenterna värderar informationskällor olika beroende på vilket ändamål de har för informationssökning och –användning. I avsnitt 7.2.2 skildrar jag användning av information i konst.

7.2.1 Informationssökning och -användning

Resultatet av intervjuundersökningen visade att det fanns stora individuella variationer mellan studenternas intresseinriktning. Trots dessa variationer fanns det vissa likheter mellan de intervjuades uppfattningar om sin informationssökning och -användning. Den mest grundläggande likheten var att alla informanter uppgav att de sökte information på Internet. Det fanns dock variationer i vilken utsträckning som de sökte på webben. Till exempel menade en majoritet av studenterna att de inte sökte information på Internet i första hand. Vidare berättade samtliga av informanterna att de använde sig av Google. Några av dem sa även att de ibland gick direkt till den webbsida som de var intresserad av. Att konststudenterna använde sökmotorn Google har de gemensamt med många andra Internetanvändare. Det som däremot utmärkte dem var att de inte använde sig av några databaser. På detta sätt skiljde de sig från många andra högskolestudenter.

Studenterna har berättat att de var nöjda med sin informationssökning. Jag antar därför att de upplevde den som ändamålsenlig utifrån de syften de hade att skapa något konstnärligt och att kunna formulera sig omkring det. Då studenterna uppfattade sin informationssökning på Google som tillfredsställande drar jag slutsatsen att det inte fanns några förväntningar på dem att de skulle besöka vissa ämnesspecifika databaser. Det visar på att informationsanvändning inte har använts som ett redskap för att visa att man behärskar det sammanhang som man ingår i. Det kan jämföras med vad Pilerot (2006) har kommit fram till om sjuksköterskors informationsanvändning (se avsnitt 4.2). Han har visat att sjuksköterskor använde databaserna CINAHL och MEDLINE inte bara för att de fann dem användbara, utan även för att markera att de behärskade omvårdnadsdiskursen. (Pilerot 2006, s.57, s.67)

Enligt Sundin och Johannisson (2004) är ett sociokulturellt perspektiv användbart inom biblioteks- och informationsvetenskap för att analysera informationssökning och -användning som en del av ett socialt och kulturellt sammanhang (se avsnitt 4.2). Utifrån ett sådant synsätt går det att betrakta information som ett verktyg med vars hjälp användare förhandlar sig fram till förhållningssätt och praktiker. Informationssökning och -användning kan då ses som ett kommunikativt deltagande i en social praktik (Sundin & Johannisson 2004, s.37). Jag menar att det antagligen inte var en tillfällighet att samtliga intervjuade studenterna inte använde sig av några databaser. Det är troligt att deras uppfattning om att Google är tillräcklig vid informationssökning har färgats av att de deltar i ett konsthögskolesammanhang.

Men det kan även finnas andra orsaker till varför konststudenterna i stor utsträckning använde Google och inte några databaser. Val av sökverktyg hänger antagligen samman med val av sökmetod. En majoritet av studenterna föredrog att använda sig av sökmetoden browsing. Vid sådan informationssökning lämpar sig sökmotorer såsom till exempel Google särskilt bra. Dessutom uppgav de flesta att de visste på ett ungefär vad de sökte efter. I sådant fall kan det vara svårt att söka i databaser, då sökningar behöver preciseras.

Vid sidan av Internet använde studenterna sociala nätverk för att skaffa sig information. Under intervjuerna berättade en majoritet av dem att informella källor hade stor betydelse vid informationssökning och -användning i det konstnärliga arbetet. Enligt

dem diskuterade de arbetet med andra och fick input till det konstnärliga arbetet. Flera av informanterna berättade även att de fick värdefulla tips från studiekamrater och lärare som de sedan kunde använda sig av vid informationssökning. Dessutom tyckte en majoritet att det var viktigt att involvera andra personer i det konstnärliga arbetet. De menade att de genom detta samarbete kunde lära sig olika tekniker och materialkunskaper.

Under intervjuerna framkom det att informanterna värderade informationskällor delvis olika beroende på vilka ändamål som de hade med sin informationssökning och –användning. Vid informationssökning till det konstnärliga arbetet sa samtliga att de använde sig av Internet, medan en majoritet använde sig av informella källor. När jag frågade eleverna om hur de höll sig uppdaterade inom konst prioriterade de andra källor. För att hålla sig ajour med konsten uppgav samtliga av informanterna att de i stor utsträckning använde sig av informella källor, medan enbart en minoritet sa att de använde sig av Internet för detta syfte. De menade att studiekamrater, vänner, konstnärer och lärare var de viktigaste informationskällorna. Med dem kunde de diskutera vad som var på gång i konstvärlden och få tips om konstnärer och utställningar. En annan viktig informell informationskälla var enligt flera av informanterna skolan, då de fick mycket värdefull information vid föreläsningar och ateljésamtal.

Kommunikation var med andra ord ett viktigt redskap vid informationssökning och –användning. Att sociala aspekter har en stor betydelse för studenterna då de söker och använder information hänger antagligen delvis samman med att de går på en konsthögskola. Jag har tidigare beskrivit att informanterna uppfattade kommunikation som ett centralt moment av undervisningen, samt att de värderade sociala aspekter högst på utbildningen. Jag antar därför att studenterna har förstått under utbildningen hur mycket kommunikation och bildandet av sociala nätverk betyder i konstvärlden. Förmodligen visar det på att deras uppfattningar om informationssökning och –användning delvis har påverkats av det sammanhang som de ingår i.

7.2.2 Användning av information i konst

Gemensamt för studenterna i studien var att de använde information som berikade det konstnärliga arbetet. Jag blev därför nyfiken på vad det var som påverkade deras val av information. Det var för de flesta ganska svårt att förklara. Några svarade kort och gott att de valde intuitivt det som väckte deras intresse. Dessutom sa en majoritet av informanterna att de använde information som inspirationskälla, för att sätta igång fantasin och det kreativa tänkandet. Till exempel sa en informant att om hon hade en diffus idé om vad hon ville göra kunde information användas som inspiration för att komma vidare i arbetet. Ytterligare en annan student berättade att information kunde användas som en slags buffert ur vilken hon hämtade inspiration till aktuella eller kommande projekt. Vid ett sånt tillfälle var det för henne inte viktigt att avgöra om information var relevant eller inte. Jag menar att konststudenters användning av information för att få inspiration är utmärkande för gruppen. I forskning om konstnärers och konststudenters informationsbehov har Cobbleddick (1996), Frank (1999) och Lorenzen (2004) kommit fram till liknande resultat (se 3.2). Cobbleddick fann till exempel att denna användargrupp hade behov av information för inspiration. Enligt

henne tillgodosåg de detta behov genom användning av textbaserad – och visuell information från tryckta källor (Cobbledick 1996, s.348f).

Det fanns utöver dessa likheter mellan studenterna stora individuella variationer mellan deras informationsanvändning. En student berättade att hon använde information som verktyg för att förstå vad hon själv letade efter i det konstnärliga arbetet. För henne var det viktigt att hennes konst inte blev illustrationer av information. Trots detta menade hon att det var möjligt att konst i någon mening var omgjord information. Ytterligare en annan student sa att de praktiska färdigheter han fått genom kommunikation fanns integrerade i materialkonstruktionen. På detta sätt ansåg han att konst kunde vara bearbetad information. Däremot var det enligt honom svårare att säga hur konst påverkats av teoretisk information, då han ofta influerades från många olika källor.

Under intervjuerna visade det sig dock att de flesta hade svårt för att beskriva användningen av information i det konstnärliga arbetet. Jag antar att det beror på att de framförallt har använt information för att få inspiration. Då information använts för att sätta igång tankeassociationer kan det vara mycket svårt att precisera informationsanvändning och processen när information omvandlas till konst blir svävande. Enligt flera av studenterna var därför deras informationsanvändning personligt färgad.

Jag ser ytterligare svårigheter med att beskriva denna process. Då konststudenter jobbar med andra uttrycksformer än verbal kommunikation såsom bild, form eller ljud finns översättningsproblem. Det kan exempelvis vara svårt att säga hur det visuella har influerats av skriftlig eller muntlig information. Och det finns kanske heller inte någon poäng med att direkt översätta ett språk till ett annat. En av studenterna menade att om det hade varit möjligt att helt och hållet återge ett konstverk i ord så skulle det konstnärliga arbetet i princip vara överflödigt.

7.3 Vad anser konsthögskolestudenter skiljer ett konstnärligt förhållningssätt från ett vetenskapligt?

I intervjuundersökningen framkom det att flera av studenterna ansåg att konstnärer har ett friare förhållningssätt till information än andra universitetsstudenter. De valde dock att belysa detta utifrån olika synvinklar. Till exempel menade en av informanterna att konsthögskolestudenter inte behövde förhålla sig lika korrekt till information som andra universitetsstudenter. Ytterligare en annan ansåg att det karaktäristiska för konststudenters förhållningssätt var att de inte behandlade information som fakta. Dessutom menade en av konststudenterna att de i princip kunde göra vad de ville med information. De flesta av informanterna talade om dessa skillnader i anslutning till uppsatsskrivande. Enligt dem fanns det fler regler för hur information skulle användas vid akademiskt uppsatsskrivande. Dessutom ansåg två av studenterna att det var extremt viktigt för universitetsstudenter att veta varifrån information kom och att redovisa källor. De menade att det inte fanns likvärdiga krav på konsthögskolestudenter. När konststudenterna skrev examensuppsatser använde de sig av referenser. Enligt ett par av dem var deras informationsanvändning personligt färgad för att referenser hänvisade till konstnärliga influenser. Karlsson (2002, s.31) menar att konsten befinner sig i ett mindre definierat sammanhang än vetenskapen (se 2.1.2). Det verkar även stämma för mina informanter, då det inte verkar finnas några riktlinjer för vad för slags information de bör använda eller för hur de ska använda den.

Men trots att studenterna ansåg att de i princip kunde använda vilken information som de ville, menade samtliga av informanterna att det var viktigt att förhålla sig kritisk till information. Några av intervjudeltagare resonerade i anslutning till detta omkring frågor som rör källkritik. De tyckte att det var viktigt att veta varifrån information kom. Men de menade samtidigt att det inte påverkade deras val i samma riktning som andra universitetsstudenter. Enligt dem hade det ingen betydelse om information var pålitlig eller inte vid informationsökning till det konstnärliga arbetet. Det viktiga var istället att vara medveten om vad det var för slags information de använde sig av. En av studenterna menade att hon sökte likställa information och inte tänka intressant eller ointressant. Istället för att bedöma information utifrån en källas pålitlighet, har hon medvetet valt att värdera den utifrån sociala aspekter. Hon valde helt enkelt den information som ledde henne till en intressant kontakt. I övrigt var det en student som särskilde sig från de övriga. Han menade att det var viktigt att vara noggrann med källor i vissa konstprojekt, då han behövde pålitlig information.

Enligt Lysander (2004) bygger vetenskap till skillnad från konst på strikta metodiska krav (se 2.1.2). För att garantera vetenskaplighet är det viktigt att undvika personligt färgade uppfattningar (Lysander 2004, s.67-69). I intervjuerna framkom det att det inte fanns några sådana krav på konsthögskolestudenterna. Enligt dem var uppsatsskrivandet relativt fritt, då utgångspunkten var det egna konstnärliga arbetet. Vid författandet av text och vid informationsanvändning i det konstnärliga arbetet var det inte viktigt att undvika personligt färgade tolkningar, utan dessa sågs snarare som en tillgång. Tvärtom var det flera av informanterna som menade att det var just den personliga tolkningen som var intressant.

7.4 Diskussionsavsnitt

Detta avsnitt har tillkommit i ett sent skede av uppsatsskrivandet (se 4.3). Konststudenternas tillvägagångssätt vid informationssökning jämförs här med Kuhlthaus modell över informationsökningsprocessen sex faser. Jag vill se vilka skillnader och likheter som finns mellan de intervjuade studenternas informationssökning och modellen. I den första fasen av informationssökningsprocessen *Task Initiation* förbereder sig studenter enligt Kuhlthau inför en uppgift som de nyligen har fått. De börjar fundera över tänkbara ämnesområden. De intervjuade konststudenterna i den här studien har till skillnad från modellen inte fått någon tilldelad uppgift. Istället valde de fritt vad de vill arbeta med konstnärligt. Utgångspunkten var examensprojektet till vilken de skaffade information. Dessutom var inte syftet med informationssökning att skriva en rapport, utan information användes för att utveckla det konstnärliga arbetet.

Kuhlthau menar att sökprocessen därefter går vidare till den andra fasen *Topic Selection*. Under denna fas väljer studenter ett övergripande ämnesområde. Under intervjuerna med konststudenterna framkom det att det egna intresset hade stor betydelse vid val av ämne. Till exempel var det en student som beskrev att hon valt att arbeta med lin. Hon sökte därför information inom olika ämnesområden som behandlade just det materialet. Enligt henne använde hon sökordet lin för att hon inte visste riktigt vad hon sökte efter.

Under den tredje fasen *Prefocus Exploration* har studenter ännu inte valt en inriktning på det övergripande ämnet. Enligt Kuhlthau upplever de därför förvirring, tvivel och osäkerhet. På detta stadium i sökprocessen har studenter ännu inte preciserat vilket informationsbehov de har. I min studie verkar konststudenternas informationssökning i flera avseenden likna denna fas. Till exempel var det vanligt att studenterna hade en oklar uppfattning om vad de sökte efter. De flesta av dem berättade att de hade en aning om vad de sökte efter eller att de visste på ett ungefär. Det var enbart en av informanterna som sa att han oftast visste vad han letade efter. Det tyder på att studenterna inte har preciserat vilket informationsbehov de har.

Det som även talar för att studenternas informationssökning kan jämföras med *Prefocus Exploration* är deras användning av browsing. En majoritet av informanterna tyckte att den sökmetoden var givande. De menade att de på detta sätt kunde hitta värdefull information genom att klicka sig vidare på länkar. Några av dem berättade också att även om de inledningsvis sökte efter något specifikt var det vanligt att de sedan övergick till browsing. De menade att de därigenom kunde hitta saker som i vissa fall var mer intressanta än det som de ursprungligen letade efter. Det tyder på att de inte enbart söker information inom ett väldefinierat och avgränsat område. De har således en öppen attityd vid informationssökning. Här finns ytterligare en likhet med *Prefocus Exploration*, då denna fas enligt Kuhlthau karaktäriseras av att personer har en sådan inställning när de söker information. Resultatet från min studie kan jämföras med tidigare forskning. Frank (1999, s.450) och Layne (1994, s.25) med flera har visat att browsing var en vanlig sökmetod vid informationssökning på bibliotek bland konststudenter och konstnärer (se avsnitt 3.3).

Det som skiljer mitt resultat i den här studien från Kuhlthaus forskning är att konststudenterna inte enbart upplevde förvirring, tvivel och osäkerhet. Flera av studenterna har berättat att de upplevde sökprocessen som givande och spännande även om det fanns ett osäkerhetsmoment i den. De menade till exempel att browsing gav dem möjlighet att upptäcka nya saker. De förknippade således ovisshet vid informationssökning även med positiva känslor.

I den fjärde fasen *Focus Formulation* formulerar studenter ett fokus för informationssökning. När de har valt en inriktning på ett ämne upplever studenter en lättnad. Då försvinner känslan av osäkerhet till fördel för optimism och självförtroende. Det som talar för att konststudenterna inte söker information på detta sätt i någon större utsträckning är deras användning av browsing. Vid sådan informationssökning finns ett större utrymme för ett associativt tänkande. Även om studenterna vid en tidpunkt formulerar ett fokus är de öppna för att hitta saker som de inte tänkt på i förväg. Att studenterna har detta förhållningssätt till information hänger antagligen samman med att de flesta av dem använder information för att få inspiration. Osäkerhetsmomentet upplevs då som positivt för att det stimulerar fantasi, kreativitet och tänkande. I Kuhlthaus modell däremot kopplas positiva känslor som självförtroende och optimism direkt samman med visshet och säkerhet.

Under den femte fasen *Information Collection* har studenter formulerat ett fokus. På detta stadium i sökprocessen söker användare information som är träffande inom ett avgränsat problemområde. Vid denna tidpunkt har användare kunnat precisera sitt

informationsbehov. De resultat som jag kommit fram till om konststudenternas informationsökning tyder på att de inte passar in i modellens femte fas. Alla utom en av de intervjuade studenterna uppgav att de visste på ett ungefär vad de sökte efter. Det talar för att de inte har preciserat vilket informationsbehov de har.

Slutligen i den sista fasen *Search Closure* avslutas sökningar. Det är då vanligt att användare kontrollerar information. Resultatet i min undersökning visar att det enbart är en av informanterna som går tillväga på detta sätt. Han menar att han i vissa projekt måste vara väldigt noggrann och dubbelkontrollera om information stämmer.

8 SLUTSATSER OCH FÖRSLAG PÅ VIDARE FORSKNING

Under intervjuer berättade studenterna att de har gjort research inom olika ämnesområden för konstnärliga syften. För att komplettera sina kunskaper deltog de på kurser som skolan anordnade. Enligt dem var de flesta kursmomenten frivilliga. Därmed kunde studenterna påverka sin utbildning i stor utsträckning. Ett centralt moment av undervisning bedrevs i samtalsform vid ateljésamtal och gruppdiskussioner. Dessutom kunde studenterna anmäla sitt intresse på tekniska kurser och workshops, samt delta på föreläsningar. Genom en analys av undervisningsformerna kom jag fram till att skolan värderade studenternas kommunikativa förmåga och självständighet vid kunskapsökande högt. Därmed drog jag slutsatsen att det fanns andra utbildningsideal på skolan än vid traditionell katederundervisning. Dessutom värderade studenterna själva sociala aspekter högst på utbildningen. De ansåg att utbildningen gav dem tillgång till ett konstsammanhang att verka i. På så vis kunde de skapa sociala nätverk med andra konsthögskolestudenter och konstnärer på skolan och i andra konstsammanhang. Några av studenterna menade även att deras status i konstvärlden ökade om de hade en magisterutbildning.

Alla studenterna sa att de sökte information på Internet till det konstnärliga arbetet. Genom en jämförelse mellan vad studenterna berättat kom jag fram till att informanterna hade olika uppfattningar om elektroniska källors betydelse. Till exempel sa en majoritet av studenterna att de inte sökte information på Internet i första hand. Samtliga studenterna berättade att de använde sig av Google vid elektronisk informationssökning. De uppgav inte att de använde sig av några databaser. Därför drog jag slutsatsen att det inte fanns några förväntningar på dem att de skulle använda sig av några ämnesspecifika databaser. Det menade jag visade på att informationssökning inte användes som redskap för att visa att de behärskade utbildningssammanhanget. Dessutom berättade studenterna att de var nöjda med sin informationssökning. Därför antog jag att de upplevde den som ändamålsenlig utifrån de syften de hade att skapa något konstnärligt inom ramen för en magisterutbildning.

Under intervjuerna berättade studenterna att de använde sig av informella informationskällor. Jag kom fram till att de värderade sökmetoder olika beroende på vilket ändamål som de hade med sin informationssökning. I det konstnärliga arbetet uppgav en majoritet att informella informationskällor hade en stor betydelse vid sidan av elektroniska källor. För att hålla sig uppdaterade inom konsten däremot menade samtliga av informanterna att de använde sig av informella informationskällor, medan en minoritet använde sig av Internet. Kommunikation var med andra ord ett viktigt redskap vid informationssökning och -användning. Då studenterna ansåg att det var ett centralt moment av undervisningen och de själva värdesatte sociala aspekter högst på utbildningen var det inte särskilt förvånande att informella källor hade stor betydelse vid informationssökning och – användning. Antagligen visade det på att deras uppfattningar om informationssökning och –användning var påverkad av deras verksamhet i ett konsthögskolesammanhang.

Samtliga av informanterna hade svårt för att beskriva hur de använde information i det konstnärliga arbetet. Detta antog jag berodde på att information framförallt användes som inspirationskälla. Då information nyttjades på detta sätt fanns ett stort utrymme för tankeassociationer och informationsanvändningen blev därför personligt färgad. Det kan då vara svårt att precisera hur information har använts och processen när information omvandlades till konst blev svävande. Dessutom antog jag att svårigheter kunde handla om översättningsproblem. Till exempel kan det vara svårt att beskriva hur det visuella uttrycket har påverkats av skriftlig information.

Samtliga studenter menade att konsthögskolestudenter har ett friare förhållningssätt till information än andra universitetsstudenter. De flesta talade om dessa skillnader i samband med uppsatsskrivande. De menade att det fanns fler regler för hur man skulle använda information vid akademisk uppsatsskrivande. Trots det menade samtliga av studenterna att det var viktigt att ha ett kritiskt förhållningssätt till information. Två av studenterna sa att även om de själva ville veta vilka informationskällor de använt sig av, så påverkade det inte deras val på samma sätt som andra universitetsstudenter. Enligt dem spelade det ingen roll om information var pålitlig eller inte. De sa att de valde information utifrån andra kriterier än en källas pålitlighet. Dessutom ansåg flera av studenterna att det fanns olika uppfattningar om tolkningens betydelse. Enligt dem var det inte viktigt för konsthögskolestudenter att undvika personligt färgade tolkningar, utan dessa sågs snarare som en tillgång. Vid akademiskt uppsatsskrivande däremot menade de att det inte var möjligt att ge uttryck för personliga uppfattningar.

Jag kom fram till att konststudenternas tillvägagångssätt vid informationssökning skiljde sig i flera avseenden från Kuhlthaus modell över informationssökningssprocessen. Till exempel fick inte konststudenterna någon tilldelad uppgift utan de valde fritt vad de ville arbeta med konstnärligt. Jag fann även att studenternas sätt att söka information på framförallt liknade sökprocessen under fasen Prefocus Exploration. Då studenterna föredrog browsing som sökmetod och de enbart visste på ett ungefär vad de sökte efter antar jag att deras informationsbehov inte var preciserat. Flera av studenterna berättade att de föredrog den sökmetoden för att de på det sättet kunde hitta saker som de inte ursprungligen letade efter. De upplevde därmed osäkerhetsmomentet som givande och spännande. På detta vis skiljde sig de intervjuade studenternas upplevelser från känslor förknippade med sökprocessen i Kuhlthaus modell. I den kopplas positiva känslor som självförtroende och optimism samman med visshet och säkerhet. Medan negativa känslor är sammankopplade med osäkerhet.

Under uppsatsen har jag funderat på förslag till vidare forskning inom ämnesområdet. Under intervjuerna framkom det att kriterier för uppsatsskrivande har förändrats under de senaste åren. Till exempel var det nytt för i år att studenterna skulle använda sig av referenser till influenser och teorier. Det vore möjligt att undersöka hur synen på uppsatsskrivande har förändrats. Några frågor som kunde ställas i anslutning till det är: Hur ser konststudenter på sin informationsanvändning vid uppsatsskrivande? Hur menar studenterna att det konstnärliga arbetet påverkas av att alltmer fokus läggs på att de ska kunna uttrycka sig verbalt i tal och skrift?

Moa berättade om en diskussion som förts inom konsten. Enligt henne var det många konstnärer som menade att det var viktigt för dem att ta tillbaka makten över ordet från

dem som tidigare haft den. Tidigare har konstkritiker haft ett stort inflytande över vilken konst som visades. Numera sitter inte konstnärer längre och väntar på att de ska bli upptäckta utan de måste själva marknadsföra sig, visa upp sig för gallerister och söka stipendier. Frågan är vad det får för konsekvenser för konstnärers informationsanvändning. Mot bakgrund av det vore det intressant att undersöka hur konstnärer uppfattar sin informationanvändning i samband med marknadsföring, utställningar, stipendieansökan och annan verksamhet.

Ytterligare ett annat uppsatsämne vore att jämföra konstnärers/konststudenters uppfattningar om sin informationssökning och användning med informations-specialisters meningar om den. Detta har delvis gjorts av Cobble Dick (1996) då hon har jämfört dessa gruppers uppfattningar om konstnärers användning av visuell – och skriftlig information. Men det finns många andra aspekter inom ämnet biblioteks- och informationsvetenskap som skulle kunna undersökas. Till exempel bibliotekariers syn på browsing jämfört med konststudenters uppfattningar om den.

9 SAMMANFATTNING

Syftet med denna studie var att undersöka hur konsthögskolestudenter uppfattade sin informationssökning och -användning. För att få en förståelse för det sammanhang som studenter verkade i gjordes en kontextorienterad studie. Min avsikt var även att ta reda på vad studenter ansåg att det fanns för skillnader mellan ett konstnärligt förhållningssätt och ett vetenskapligt.

Följande frågeställningar valdes:

- Vad anser en grupp av konsthögskolestudenter att utbildningen ger dem?
- Vilka uppfattningar har studenter om sin informationssökning och -användning?
- Vad anser konsthögskolestudenter skiljer ett konstnärligt förhållningssätt från ett vetenskapligt?

Avgränsningar gjordes då jag valde att koncentrera mig kring konsthögskolestudenters egna uppfattningar om sin informationsanvändning och -användning och inte bibliotekariers meningar om den. För att begränsa mig valdes studenter ut som går på magisterutbildningen på en konsthögskola. Fokus låg på konsthögskolestudenters informationsvanor och inte deras biblioteksanvändning.

I en litteraturstudie presenterades forskning inom det konstnärliga området för att ge en bakgrundbeskrivning av kontexten. Inledningsvis introducerades några förändringar som skett inom det konstnärliga området under de senaste decennierna, med fokus på konstens närmande till andra delar av samhället. Sedan lyfte jag fram några uppfattningar om vad som utmärker konstnärlig verksamhet jämfört med vetenskaplig i litteratur som behandlar konstnärlig forskning. Jag belyste vad som är karaktäristiskt för konsthögskoleutbildningar jämfört med andra högskoleutbildningar.

Därefter gjordes en genomgång av tidigare forskning om konstnärers och konststudenters informationsvanor. Jag tog upp några studier som behandlade konstnärers och konststudenters behov av skriftlig- och visuell information för att få inspiration. Efter det beskrev jag forskning som gjorts om vilken betydelse som browsing har för användargruppen i ett bibliotekssammanhang. I följande avsnitt gick jag igenom några studier som behandlade deras informationssökning och -användning.

Mina teoretiska utgångspunkter var ett sociokulturellt perspektiv på informationssökning och -användning. Utifrån Säljös (2000, 2005) teorier kunde lärande ses som ett resultat av kommunikation. Med ett sådant perspektiv betraktades inte lärande enbart som ett resultat av undervisning, utan som en del av informanternas deltagande i ett utbildningssammanhang. Utifrån Sundin & Johannisson (2005) och Pilerot (2007) kunde sociala och kommunikativa aspekter av informationssökning och -användning belysas. Dessutom jämfördes konststudenternas tillvägagångssätt med Kuhlthau modell över informationssökningsprocessen.

Jag har valt kvalitativ metod med semi-strukturerade intervjuer för att få en förståelse för användargruppen. Intervjuundersökningen omfattade sju intervjuer med konsthögskole-

studenter. Sex intervjuer genomfördes i studenternas ateljéer medan en gjordes i hemmiljö. Samtliga intervjuer spelades in på band.

Resultatredovisningen inleddes med en presentation av informanterna utifrån deras konstnärliga arbete. I följande avsnitt behandlade jag deras syn på sin informations-sökning och -användning. Jag beskrev vilka sökmetoder som de ansåg var givande och vilka informationsresurser som studenterna upplevde som användbara. Dessutom skildrade jag vad de menade påverkade deras val av information. Efter det tog jag upp vilka förhållningssätt studenterna hade till information. Jag redogjorde för deras uppfattningar om skillnaden mellan ett konstnärligt och ett vetenskapligt förhållningssätt till information. I det sista avsnittet tog jag upp informanternas beskrivning av vad utbildningen gett dem.

I kapitlet analys och diskussion utgick jag från mina frågeställningar och teoretiska utgångspunkter, samt relaterade resultat till tidigare forskning och kapitlet introduktion till det konstnärliga området. Inledningsvis analyserades studenternas uppfattningar om vad utbildningen och konsthögskolesammanhanget gett dem utifrån Säljös teori. Därefter följde en analys av studenternas uppfattningar om sin informationssökning och – användning utifrån Sundins & Johannisson och Pilerots perspektiv. Därmed kunde sociala aspekter av studenternas informationssökning och –användning lyftas fram. Dessutom analyserades studenternas uppfattningar om vad som skiljde ett konstnärligt förhållningssätt från ett vetenskapligt. Slutligen jämfördes konststudenternas informationssökning med Kuhlthaus modell över informationssökningsprocessen.

I kapitlet slutsatser och förslag på vidare forskning sammanfattade jag det som jag kommit fram till i analysen. Utifrån en analys av vad studenterna berättat om undervisning drog jag slutsatsen att självständighet och kommunikation värderades högt utbildningen. Studenterna själva ansåg att utbildningen framförallt givit dem ett socialt sammanhang att verka i. Dessutom kom jag fram till att studenterna hade olika uppfattningar om elektroniska källors betydelse. Vid informationssökning på webben uppgav samtliga att de använde sig av Google. De uppfattade den informationsanvändningen som tillfredsställande. Då studenterna inte uppgav att de använde några ämnesspecifika databaser drog jag slutsatsen att informationsanvändning inte användes som redskap för att visa att man behärskade utbildningssammanhanget. Utöver det menade studenterna att informella informationskällor hade stor betydelse, särskilt när det gällde att hålla sig uppdaterade med vad som hände inom konsten. Då studenterna värderade sociala aspekter högst på utbildningen var det inte heller särskilt förvånande att de satte värde på informella källor vid informationssökning. Det menade jag visade på att deras uppfattningar var färgade av att de deltar i ett konsthögskolesammanhang. Dessutom hade studenterna svårt att beskriva sin informationsanvändning. Detta antog jag berodde på att de framförallt använde information som inspirationskälla. Resultatet visade även att samtliga av informanterna tyckte det var viktigt att ha ett kritiskt förhållningssätt till information. Dessutom menade de att konsthögskolestudenter hade ett friare förhållningssätt till information än andra universitetsstudenter.

Käll- och litteraturförteckning

Otryckta källor:

7 intervjuer med magisterstudenter på en konsthögskola. Materialet finns bevarat på USB-minne i författarens ägo, inspelat mellan 27/2 – 7/3

Tryckta källor och elektroniska resurser:

Benton, T. & Craib, I. (2001). *Philosophy of Social Science: the philosophical foundations of social thought*. New York: Palgrave.

Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber AB.

Case, D. (2002). *Looking for Information. A Survey of Research on Information Seeking, Needs, and Behaviour*. London: Academic Press.

Cobbledick, S. (1996). The Information-Seeking Behaviour of Artists: Exploratory Interviews. *The Library Quarterly*, vol. 66 (October 1996), no.4, s. 343-372.

Cowan, S. & Branigan T. (2004). Informing Visual Poetry: Information Needs and Sources of Artists. *Art Documentation*, vol. 23, no. 2, s. 14-20.

Day, J. & McDowell, E. (1985). Information Needs and Use of Art and Design Students. *Education Libraries Bulletin*, vol. 28 (Autumn 1985), s. 31-41.

Frank, P. (1999). Student Artists in the Library: an Investigation of how they use General Academic Libraries for their Creative Needs. *Journal of Academic Librarianship*, vol. 25, no.6, s. 445-455.

Ferry, A. (1996). *Survey of User Information Needs and Search Methods*. [Online]
<http://www.adam.ac.uk/adam/reports/survey/method.html> [läst 2007-04-21].

Gericke, E. & Zijl, C.V. (2001). Methods used by South African Visual Artists to find Information. *Mousaion*, vol. 19, no.1, s. 3-24.

Gibson, S.S. & Jones, L.S. (1986). *Art Libraries and Information Services. Development, Organization & Management*. London: Academic Press.

Gunnarsson, R. (2002). *Validitet och reliabilitet*. [Online].
<http://www.infovoice.se/fou/bok/10000035.htm> [läst 2007.09.21].

Holme I.M. & Solvang B.K. (1997). *Forskningsmetodik: om kvalitativa & kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.

Karlsson, H. (2002). *Handslag, famntag, klapp eller kyss? Konstnärlig forskarutbildning i Sverige*. Göteborg: DocySys.

Karlsson, H. (2004). En blå naivitet? Om konstnärlig och praktikbaserad forskning. Ingår i Lind, T. & Wadensjö, J., red. *Årsbok 2004 för konstnärligt FoU. Konst, kunskap, insikt: texter om forskning och utvecklingsarbete på det konstnärliga området*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Konstnärlig magisterexamen (1995). Stockholm: Universitetskanslern Kanslerämbetet. (Kanslerämbetets rapportserie 1995:1).

Kuhlthau, C.C (2004). Seeking meaning: a process approach to library and information services. 2 uppl. London: Libraries unlimited.

Kävlemark, T. (2004). Den konstnärliga kunskapens sfärer. Ingår i Lind, T. & Wadensjö, J., red. *Årsbok 2004 för konstnärligt FoU. Konst, kunskap, insikt: texter om forskning och utvecklingsarbete på det konstnärliga området*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Layne, S.S. (1994). Artists, Art Historians, and Visual Art Information. *The Reference Librarian*, vol. 47, s. 23-36.

Liedman, S-E. (1997). *I skuggan av framtiden: modernitetens idéhistoria*. Stockholm: Bonnier Alba AB.

Limberg, L. (1998). *Att söka information för att lära: en studie av samspel mellan informationssökning och lärande*. Borås: Valfrid. Diss.

Lind, T. & Wadensjö, J., red. (2004). *Årsbok 2004 för konstnärligt FoU. Konst, kunskap, insikt: texter om forskning och utvecklingsarbete på det konstnärliga området*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Lind, T., red. (2006). *Årsbok 2006 för konstnärligt FoU. Konstnärlig forskning: artiklar, projektrapporter & reportage*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Littrell, L. (2001). *Artists: The Neglected Patrons?* [Online]
<http://www.alapress.org/ala/acrl/acrlevents/littrell.pdf> [läst 2001-03-15].

Lorenzen, E. (2004). Selecting and Acquiring Art Materials in the Academic Library: Meeting the Needs of the Studio Artist. Ingår i Fenner, A., red. *Selecting Materials for Library Collections*. London: The Haworth Information Press.

Lysander, P. (2004). Kunskapen i konsten: konst, kunskap, insikt. Ingår i Lind, T. & Wadensjö, J., red. *Årsbok 2004 för konstnärligt FoU. Texter om forskning och utvecklingsarbete på det konstnärliga området*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Nilsson, P. (2006). Forskningsprocesser i konst: introduktion. Ingår i Lind, T., red. *Årsbok 2006 för konstnärligt FoU Konstnärlig forskning: artiklar, projektrapporter & reportage*. Stockholm: Vetenskapsrådet.

Pilerot, O. (2007). *Skriva och referera: en studie av designstudenters och sjuksköterskors informationsanvändning i samband med uppsatsskrivande*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan/Biblioteks- och informationsvetenskap. (Magisteruppsats 2007:31).

Ross, C.S (1999). Finding without seeking: the information encounter in the context of reading pleasure. *Information processing & Management*, vol. 35, no. 6 (November 1999), s. 783-799.

Stam, D. (1995). Artists and Art Libraries. *Art Libraries Journal*, vol. 20, no. 2, s. 21-24.

Sundin, O. (2003). *Informationsstrategier och yrkesidentiteter: en studie av sjuksköterskors relation till fackinformation vid arbetsplatsen*. Borås: Valfrid. Diss.

Sundin, O. & Johannisson, J. (2005). Pragmatism, neo-pragmatism and sociocultural theory. Communicative participation as a perspective in LIS. *Journal of Documentation*, vol. 61, no. 1, s. 23-43.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Nordstedts Akademiska förlag.

Säljö, R. (2005). *Lärande och kulturella redskap: om läroprocesser och det kollektiva minnet*. Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag.

Thomsson, H. (2002). *Reflexiva intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1: intervjuguide

Berätta om dig själv

- Vad heter du och hur gammal är du?
- Vilken utbildning går du på, i vilken årskurs?

Berätta något om din konst

- Hur utvecklar du konstnärliga idéer?
- Vad/vem inspireras du av?
- Hur håller du dig uppdaterad inom konst?
- Vilka ser du som auktoriteter?
- Beskriv ditt examensarbete och vart du befinner dig i det
- Vilka medier arbetar du med?
- Vad för slags kunskaper behöver du för att kunna genomföra projektet?

Informationssökning och informationsanvändning

- Vart söker du information för konstnärliga ändamål?
- Vart börjar du söka?
- Hur går du tillväga vid informationssökning?
- Vet du oftast vad du letar efter?
- Hur väljer du ut vilken information som du vill använda?
- Vad för slags information använder du dig av för konstnärliga syften?
- Hur använder du dig av information i ditt konstnärliga arbete?

Vad har du för förhållningssätt till information?

- Vad anser du är karaktäristiskt för ett konstnärligt förhållningssätt till information jämfört med ett vetenskapligt?
- Hur ser du på att skolan bedriver konstnärlig forskning?

Berätta om utbildningen

- Vad får ni för undervisning?
- Hur examineras ni?
- Vad har du för tankar om att ni ska examineras?
- Vad ger dig skolan dig som du inte skulle kunna få på andra sätt?

Bilaga 2: e-post till informanter

2007.02.01

Hej!

Jag söker konststudenter på magisternivå som vill vara med på en intervju. Intervjun kommer att ta ungefär en timme och är tänkt i slutet av februari eller början på mars (vecka 9).

Jag skriver en magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap. Uppsatsen ska handla om konststudenters informationssökning och informationsanvändning. Jag är exempelvis intresserad av hur information används under arbetsprocessen.

Om du är intresserad men inte kan under vecka 9 kan vi säkert hitta en annan dag.

Hör gärna av dig till mig om du är intresserad.

Hälsningar,
Pia Wennerberg